

mladé herečky, když mu železná ruka popadla zápěstí a držela ho jako ve svěráku.

Vévoda de Vallombreuse rozlíčený do zuřivosti otočil hlavu a uviděl kapitána Fracasse vztyčeného v postoji, který se nijak nesrovnával se zbabělostí z jeho úlohy v komedii.

„Pane vévodo,“ řekl Fracasse, nepouštěje Vallombreusovo zápěstí, „slečna si klade mušky sama. Ničí služby nepotřebuje.“

Když to dořekl, pustil ruku mladého velmože, jehož prvním pohybem bylo sáhnout po jílci meče. V té chvíli Vallombreuse přese všechnu svou krásu měl výraz hroznější a děsivější než Medúza. Obličej mu pokryla strašlivá bledost a černé obočí se mu svraštilo nad krví podlitýma očima. Červené rty mu zfialověly a ukázala se na nich i pěna; chřípí se mu chvělo, jako by větrilo krev. Přiskočil k Sigognacovi, který se ani nehnul, očekávaje útok; ale pojednou se zastavil. Náhlá rozvaha zhasila jako sprcha ledové vody jeho vzkypělou zuřivost. Rysy se mu uvolnily, vrátila se mu přirozená barva, zcela se mu vrátila sebevláda a jeho tvář vyjadřovala tak ledové pohrdání, tak svrchované opovržení, jakého jen je lidský tvor vůči druhému schopen. Pomyslí si právě, že jeho protivník mu není roven rodem a že by si byl zadal s komediantem. Při tom pomyšlení se v něm vzbouřila všechna šlechtická pýcha. Urážka, která vyšla z takové nízkosti, ho nemůže zasáhnout; což se bijete s blátem, když vás postříká? Jenže nebylo v jeho přirozenosti, aby nechal urážku bez trestu, ať už přišla odkudkoli, a přistoupil tedy k Sigognacovi a řekl mu: „Ničemo, pošlu na tebe lokaje, aby ti zpreráželi kosti!“

„Dejte pozor, pane,“ odpověděl Sigognac naprosto klidně a nevzrušeně, „dejte pozor, já mám tvrdé kosti a hůl se na nich zlomí jako skleněná. Rány přijmu a snesu jen v komedii.“

„Můžeš být drzý, jak chceš, darebáku, tu čest ti neprokážu, abych tě zmlátil sám. Takovou poctu si nezasloužíš.“

„To uvidíme, pane vévodo,“ odpověděl Sigognac. „A věru snad, kdybych měl méně hrdosti, zbil bych vás já vlastníma rukama.“

„Neodpovídám maškaře,“ uťal vévoda, zavěsiv se do přicházejícího Vidalinca.

„Ukážu vám svou tvář, vévodo, na vhodném místě a v pří-

hodný čas," dodal Sigognac, „a myslím, že vám bude ještě méně příjemná než můj falešný nos. Ale teď toho nechme. Slyším už zvonek, a kdybych se ještě zdržoval, mohl bych zmeškat svůj výstup.“

Herci obdivovali jeho odvahu, ale znali jeho baronský titul a nedivili se tedy jako ostatní, kteří přihlíželi té scéně plni úžasu nad takovou smělostí. Isabella si z rozrušení setřela líčidlo a Zerbina, vidouc tu smrtelnou bledost, která jí obestřela líce, byla nucena nanést jí trochu červeně na tváře. Isabella se sotva udržela na nohou, a kdyby ji byla subreta nepodržela za loket, když vystupovala na jeviště, byla by upadla nosem na prkna. Té jemné mírné, skromné Isabelle bylo hluboce nepříjemné, že byla příčinou takové hádky, vždyť jí se nic tak nepříčilo jako řeči a rozruch kolem ženy, jejíž pověst tím vždycky utrpěla; a nadto, třebaže byla rozhodnuta nikdy se mu neoddat, milovala něžně Sigognaca a to pomyšlení, že se vystavil nebezpečí napadení ze zálohy nebo i jen souboje, jí dělalo větší starost, než lze vypovědět.

I přes tu nehodu zkouška proběhla normálně, vzruchy skutečného života nemohly herce vychýlit z jejich umělých vznětů. Také Isabella hrála dobře, ačkoli měla srdce plné úzkosti. A Fracasse, vzrušený tím sporem, jiskřil vervou. Zerbina se překonávala. Každé její slovo vyvolávalo výbuchy smíchu a dlouhý potlesk. Ten propukal vždy nejdříve v koutě u orchestru a přestával tam také naposled, až ta nadšená vytrvalost přivábila Zerbininu pozornost.

Subreta, jako by to patřilo do hry, přitočila se až ke svíčkám, natáhla krk, jako zvědavý pták vystrkuje hlavu mezi listím, ponořila pohled do sálu a objevila markýze de Bruyères, potěšením úplně rudého, jemuž oči jiskřily žádostí a planuly jako karbunkly. Už zase našel tu Lisettu, Martonu, Smeraldinu svých snů! Byl u vytržení.

„Pan markýz přijel,“ zašeptala Zerbina Blaziovi, který hrál Pandolfa, v intervalu mezi otázkou a odpovědí tím hlasem při zavřených ústech, jako to dovedou herci, když na jevišti mluví mezi sebou a nechtějí, aby je publikum zaslechlo; „podívej se, jak jásá, jak září, jak je vzrušen! Je jako beze smyslů, a kdyby



mu nebylo hanba, vyskočil by na rampu a zlíbal by mě přede všemi! Ach, pane de Bruyères, vám se líbí subrety! Dobrá! Předložíme vám je se solí, s paprikou i s muškátem.“

Od toho místa ve hře Zerbina úplně rozvázala a hrála s bláznivou vervou. Bylo to, jako by se rozzářila veselím, duchaplností a žárem. Markýzovi bylo jasno, že už bez tohoto žhavého vzrušení nemůže být. Všechny jiné ženy, jejichž přízeň míval a jež teď srovnával se Zerbinou, zdály se mu matné, nudné a fádny.

Kus pana de Scudéryho, který potom zkoušeli, přinesl rovněž potěšení, třebaže nebyl tak zábavný, a Leandr byl v úloze Lygdamona okouzující; ale nadání našich herců už známe a podívejme se tedy za vévodou de Vallombreusem a jeho přítelem Vidalincem.

Mladý vévoda se vrátil se svým důvěrníkem do paláce Vallombreuse překypuje zuřivostí po tom výjevu, v němž neměl převahu, a osnoval v duchu tisíc plánů na pomstu; ten nejmírnější z nich se točil kolem toho, jak dát zbít drzého kapitána, až by zůstal ležet mrtvý na rynku.

Vidalinc se ho marně snažil uklidnit; vévoda si zlostí kroutil ruce a běhal pokojem jako zběsilec, mlátil pěstí do křesel, která směšně padala nohama nahoru, převracel stolky a vůbec tropil spoušť, jen aby se trochu vyzuřil; konečně popadl japonskou vázu a hodil ji na podlahu, až se roztřískla na tisíc střepů.

„Oh!“ křičel, „chtěl bych rozmlátit toho darebáka jako tu vázu a rozšlapat ho, a co by z něho zbylo, zamést do smetí. Takový mizera se opovází postavit se mezi mne a předmět mé touhy! Kdyby aspoň to byl šlechtic, bojoval bych s ním, mečem, dýkou, pistolí, pěšky i koňmo, až bych mu stoupl nohou na prsa a jeho mrtvole naplil do tváře!“

„Třeba je šlechtic,“ řekl Vidalinc, „skoro bych si to myslil podle jeho sebejistoty; mistr Bilot říkal něco o herci, který se dal angažovat z lásky a že Isabella ho ráda vidí. A nejspíš to bude on, soudím-li podle jeho žárlivosti a infantčina vzrušení.“

„Dovedeš si představit,“ namítal Vallombreuse, „že by se člověk ze šlechtického rodu zamíchal mezi ty komedianty, vystupoval na prknech, mazal se červenou hlinkou a nechal si dávat pohlavky a kopance? Ne, to je zcela nemožné.“

„Jupiter ze sebe udělal zvíře a dokonce i manžela, aby se mohl těšit se smrtelnicemi,“ odpověděl Vidalinc, „a vzdát se majestátu olympského boha je víc než vzdát se šlechtické důstojnosti a hrát v komedii.“

„To je jedno,“ řekl vévoda a přitiskl palec na zvonek, „napřed ztrestám šaška a potom třeba i člověka, je-li jaký za tou směšnou maškrou.“

„Je-li jaký! o tom nepochybuje,“ odpověděl Vallombreusův přítel, „vždyť mu oči pod žíněmi umělého obočí svítily jako lampy, a i při tom, že měl papírový nos a namazaný rumělkou, vypadal majestátně a hrozivě, a to je věru nesnadné v takovém přestrojení.“

„Tím lépe,“ odsekl Vallombreuse, „má pomsta aspoň nebude sekát mečem do vody a její rána trefí lidskou hrud.“

Vešel sloužící, hluboce se uklonil a v naprosté nehybnosti očekával pánovy rozkazy.

„Vzbuď, jestli už spí, Basquea, Azolana, Mérindola a Labriche, řekni jim, aby si vzali pořádné klacky a počkali u východu z míčovny, kde hrají Herodovi herci, na kapitána Fracasse. Ať se do něho dají, ať ho zbijí, až zůstane ležet na dlažbě, ale ať ho nezabijí; mohlo by se myslit, že se ho bojím. Následky беру na sebe. Až ho budou mlátit, ať křičí: To máš od vévody de Vallombreuse! aby věděl.“

Ten příkaz, třebaže byl dost hrubý a surový, lokaje nijak zvlášť nepřekvapil; odešel, ujišťuje pana vévodu, že jeho rozkazy budou ihned vykonány.

„Nelíbí se mi,“ řekl Vidalinc, když sluha odešel, „že chcete takto jednat s komediantem, který konec konců ukázal větší odvalu, než jakou žádá jeho stav. Nebylo by lépe, abych já pod takovou nebo onakou záminkou s ním začal spor a zabil ho? Každá krev je červená, když teče, třebaže se říká, že šlechtická je modrá. Já jsem z dobrého a starého rodu, ale nejsem přece z tak vysoké šlechty jako vy a nemusím se bát, že si zadám. Řekněte slovo a jdu na to. Myslím, že ten kapitán je přece spíše hoden meče než hole.“

„Děkuji ti za tu nabídku,“ odpověděl vévoda, dokazuje mi, že jsi naprosto věrný mým zájmům, ale nemohu ji přijmout. Ten

ničema se opovážil mě dotknout. Ten zločin musí hanebně odpýkat. Je-li šlechtic, bude vědět, na koho se obrátit. Odpovím vždycky, když jsem tázán s mečem v ruce.“

„Jak myslíte, pane vévodo,“ řekl Vidalinc, natáhnuv nohy na taburet jako člověk, který vykonal své. „Poslyšte, víte, že ta Serafina je rozkošná? Řekl jsem jí pár roztomilostí, a už mám s ní schůzku. Mistr Bilot měl pravdu.“

Vévoda i jeho přítel zmlkli a očekávali návrat těch řemeslných zabijáků.

RÁNY MEČEM, RÁNY HOLÍ A JINÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Zkoušení skončilo. Herci se svlékali ve svých komůrkách a oblékali občanský oděv. Tak učinil i Sigognac, ale očekávaje přepadení ponechal si Matamorův meč. Byla to dobrá stará španělská čepel, dlouhá jako den bez chleba, s ozdobným košem, který dobře objímal zápěstí; v rukou statečného muže mohla řádně odrážet rány a také řádně zasadit, ovšem nikoli smrtelné, protože byla bez hrotu a tupá, jak to nosili lidé od divadla, ale úplně stačila na tu čeládku, které vévoda svěřil svou pomstu.

Herodes, chlap statný širokých ramenou, vzal s sebou hůl, s níž odklepával rozhrnutí a stažení opony, a sliboval si, že tím kyjem řádně naloží darebákům, kteří by se odvážili na Sigognaca, protože neměl v povaze, aby opustil přítele v nebezpečí.

„Kapitáne,“ řekl baronovi, když vyšli na ulici, „nechme ženské jít napřed, při jejich štěbetání bychom špatně slyšeli, ať jdou s Leandrem a s Blaziem; Leandr je jenom hejsek a je to baba; a ten druhý je na to už starý, odvalu by měl, ale síla by mu vypověděla; Scapin půjde s námi, ten dovede podrazit nohy jedna radost a v minutě vám položí na záda jako vepře jednoho nebo dva ty všiváky, kdyby nás přece přepadli; má hůl je v každém případě k službám, aby pomohla vašemu rapíru.“

„Děkuji ti, milý Herode,“ odpověděl Sigognac, „tvou nabídku odmítnout nemohu, ale připravme se, abychom nebyli zaskočení. Půjdeme v určitém odstupu jeden za druhým a prostředkem ulice; čekají-li na nás nějakí darebové, drží se ve stínu u zdi a musí vyjít, aby se k nám dostali; budeme mít čas, abychom je uviděli. Já ta-

sím, vy budete pracovat holí a Scapin ať ukáže, co umí nohama.“

Sigognac se postavil v čelo toho malého průvodu a obezřele šel uličkou, která vedla od míčovny k hostinci *U francouzského znaku*. Byla tmavá, křivolaká, s hrbolatým dlážděním, k zákeřnickým kouskům jako stvořená. Různé vystupující přístřešky zvyšovaly její tmavost a hodily se za úkryt pro darebáky. Domy spaly, nepronikalo z nich ani světélka a měsíc té noci nesvítil.

Holomci mladého vévody, Basque, Azolan, Labriche a Mérindol, čekali už déle než půl hodiny na kapitána Fracasse, který se jinou cestou do hostince vracet nemohl. Azolan a Basque se vtlačili do přídveřku na jedné straně ulice a právě naproti se tiskli ke zdi Mérindol a Labriche; chystali se, že jejich hole z obou stran najednou dopadnou na Sigognaca jako kladiva Kyklopů na kovadlinu. Skupina žen, která tudy šla v doprovodu Blazia a Leandra, byla pro ně upozorněním, že Fracasse musí přijít co nevidět, a přihotovili se, pevně svírajíce obušky a odhodláni vykonat své, a netušili, že budou mít co dělat se silným protivníkem, protože básníci, komedianti a měšťané, které se velmožům uráčí dát zmlátit, obvykle si to dají líbit a spokojují se tím, že nastaví hřbet.

Ačkoli byla velmi tmavá noc, Sigognac, který měl ostrý zrak, před chvilkou už objevil ty čtyři surovce na číhané. Zastavil se, jako by se chtěl vrátit. Tato finta přivedla hrdlořezy k rozhodnutí, protože se báli, že jim kořist unikne, a tak vyšli z úkrytu a běželi na kapitána. První vyskočil Azolan a všichni křičeli: „Zabij ho! Zabij ho! Dej to kapitánu Fracassovi od pana vévody!“ Sigognac si několikrát ovinul plášť kolem levého předloktí, takže měl jakýsi neprůrazný rukávník, odrazil ránu klackem, kterou mu chtěl zasadit Azolan, a bodl ho rapírem tak prudce rovnou do hrudi, že ten nešťastník padl nohama nahoru do kanálu s proraženou hrudní kostí a klobouk mu odletěl do bláta. Nebýt toho, že špička byla ubroušena, byla by mu čepel projela tělem a vyšla vzadu mezi lopatkami. Basque, nedbaje nezdaru svého druha, odhodlaně přiskočil, ale zuřivá rána plochým mečem na hlavu mu připleskla čepici a v té noci, černější než smůla, mu rozsvítila tisíc hvězdiček. Mérindolovi přerazila klacek na třísky Herodova hůl, dal se tedy na útěk, ale to strašlivé dřevo mu přece pohladilo a namodřilo záda, ať sebevíce utíkal. Scapin podal tento výkon: popadl Labriche

kolem těla tak rychlým a mrštným obchvatem, že ten byl zcela udušen a vůbec nemohl použít klacku, potom si ho přehnul přes levou ruku a pravicí ho stlačoval dozadu, až mu praskaly obratle, a konečně mu podrazil nohy suchým, prudkým kopnutím, jako když spustí péro samostřílu, a odhodil ho na dláždění na deset metrů daleko. Labriche padl týlem na kámen a náraz byl tak prudký, že vykonavatel Vallombreusovy pomsty zůstal v bezvědomí ležet na bojišti a vypadal docela jako mrtvola.

Ulice byla volná a vítězství patřilo hercům. Azolan a Basque lezli po ruku a snažili se dostat do nějakého výklenku, aby tam přišli k sobě. Labriche ležel přes kanál jako opilec. Mérindol, který nebyl tak těžce zubožen, vzal nohy na ramena, bezpochyby proto, aby někdo tu pohromu přežil a mohl o ní vypravovat. Ale když se blížil k paláci Vallombreuse, zvolnil krok, protože ho čekal hněv mladého vévody a z toho měl stejný strach jako z Herodovy hole. Při tom pomyšlení mu vystoupil pot na čele; a necítil už bolest vymknutého ramene, od něhož mu ruka visela nehybná a zvadlá, jako by měl prázdný rukáv.

Sotva přišel do paláce, už jej vévoda volal, jsa netrpělivý na výsledek přepadení. Mérindol se objevil rozpačitý a neobratný, protože ho ruka velice bolela. Pod snědostí pleti mu prosvítala zelenavá bledost a drobný pot se mu perlil na čele. Nehybně a mlčky zůstal stát u dveří a čekal slovo povzbuzení nebo otázku od vévody, který také mlčel.

„Nu tak,“ řekl rytíř de Vidalinc, vida, že Vallombreuse se zuřivě dívá na Mérindola, „jaké novinky nám nesete? Špatné asi, protože moc vítězně nevypadáte.“

„Pan vévoda,“ odpověděl Mérindol, „nemůže pochybovat o naší horlivé snaze vykonat jeho rozkazy; ale tentokrát se štěstí špatně odměnilo naší dobré vůli.“

„Jakže?“ řekl vévoda se zlostným pohybem, „vy čtyři jste nedokázali zmlátit toho komedianta?“

„Ten komediant,“ odpověděl Mérindol, „ten má větší sílu a odvahy než pověstný Herkules. Vyřítil se na nás tak zuřivě, že z útočníků jsme se stali napadenými, a v mžiku položil Azolana a Basquea na dlažbu. Padli pod jeho ranami jako papíroví kapucíni, a jsou to přece tvrdí hoši. Labriche složil jiný komediant šikov-

ným zápasnickým hmatem a jeho lebka teď ví, jak tvrdé je dláždění v Poitiers. Mně přerazil klacek pan Herodes a dal mi do ramene takovou, že čtrnáct dní nehnu rukou.“

„Vy jste jen telata, holomci a darebáci, jste k ničemu, není ve vás oddanosti ani odvahy!“ křičel vévoda de Vallombreuse, rozzuřen na nejvyšší míru. „Stará bába by vás zahнала kuželem. Chybil jsem, že jsem vás uchránil šibenice a galejí! To jsem si mohl vzít do služeb poctivce, nešikovnější a zbabělejší by nebyli! Když nestačily hole, mohli jste na něj vzít meče!“

„Milostivý pane,“ ozval se Mérindol, „poručil jste ho zbít a nikoli zabít. Neodvážili bychom se překročit vaše rozkazy.“

„Podívejme se,“ řekl Vidalinc se smíchem, „na toho formalistického, puntičkářského a svědomitého šibeničníka! To rád vidím, takovou nevinnost u lotra. Co tomu říkáte? Ta příhodička se dost romanticky zamotává, to se vám musí líbit, Vallombreusi, vždyť vám se všechno, co jde snadno, přičí a překážky vás okouzlují. Na komediantku se mi Isabella zdá opravdu těžko přístupná; bydlí ve věži, k níž nevede padací most, a střeží ji jako v rytířských románech draci, kteří chrlí oheň a plameny. Ale tu se už vrací naše poražená armáda.“

Vskutku také Azolan, Basque a Labriche, kteří se vzpamatovali ze svého omráčení, ukázali se ve dveřích salonu, prosebně vztahující ruce k vévodovi. Byli zsinalí, vyděšení, umazaní blátem a krví, neměli sice jiná zranění než pohmožděnin, ale prudkost ran jim přivedila krváčení z nosu a jejich žluté kazajky z volské kůže byly ohavně pomazány červenavými šmouhami.

„Táhněte do své psí boudy, holoto!“ vykřikl vévoda, který nebyl právě něžný, když uviděl tu zmrzačenou bandu. „Nevím, co mě drží, že vás nedám za vaši slabomyslnost a zbabělost spráskat řemeny; můj ranhojič vás prohlédne a poví mi, zda ty rány, pro které fňukáte, jsou vážné, jinak vás dám stáhnout za živa jako melunské úhoře! Jděte!“

Poražená četa si to nedala říkat dvakrát a zmizela, jako když švihne, takovou hrůzu naháněl mladý vývoda těm hrdlořezům, kteří přece od přírody moc bázlivi nebyli.

Když se ti chudáci ztratili, Vallombreuse se vrhl na hromadu polštářů a mlčel, Vidalinc ho v tom nerušil. Myšlenka za myšlen-

kou mu bouřlivě letěly hlavou jako černé mraky, které žene zuřivý vítr po bouřkové obloze. Chtělo se mu zapálit hostinec, unést Isabellu, zabít kapitána Fracasse, naházet celou tlupu komediantů do vody. Po prvé v životě se setkal s odporem! Nařídil něco, a nebylo to provedeno! Komediant se postavil proti němu! Jeho lidé dostali výprask od divadelního kapitána a utekli! Pýcha se v něm bouřila při tom pomyslení a zmocňovalo se ho něco jako úžas. Je tedy možné, že by se mu někdo opřel? Potom myslil na to, že oblečen v nádherném oděvu posetém diamanty, v celém svém půvabu, ve vši skvělosti svého důstojenství a krásy nedokázal ani tolik, aby se na něho přívětivě podívala ta nicotná holka, komediantská poběhlice, loutka, kterou první chrapoun může kdykoli večer vypískat, na něho, kterého princezny vítají s úsměvem na rtech, k vůli němuž vévodkyně omdlévají láskou, na něho, který se nikdy nesešel se ženou tak krutou, aby ho odmítla. Vztekem skřípal zuby a křečovitě se svírající rukou mačkal skvostný kabátec z bílého saténu, z něhož se dosud nesvlékl, jako by jej chtěl ztrestat za to, že mu tak málo prospěl při svůdnických zámyslech.

Potom prudce vstal, pokynem se rozloučil s přítelem Vidalincem, a nedotknuv se večere, kterou mu přinesli, odešel do ložnice, jenže spánek za damaškové záclony jeho lůžka nepřišel.

Vidalinc, jemuž dělala veselou společnost myšlenka na Serafinu, ani nepozoroval, že večerí sám, a jedl se znamenitou chutí. Ukolébán rozkošnými představami, v nichž se stále zjevovala ta mladá herečka, spal potom v jednom tahu až do rána.

Když se Sigognac, Herodes a Scapin vrátili do hostince, našli ostatní herce ve velkém znepokojení. Výkřiky: „Zabij ho! Zabij ho!“ a hluk šarvátky dolehly nočním tichem k uším Isabelly a jejích přátel. Mladá dívka skoro omdlévala, a nebýt Blazia, který ji podpíral, byla by se zhroutila na kolena. Bledá jako vosk a celá se chvějíc očekávala na prahu, co se dozví. Když spatřila Sigognaca nezraněného, vyrazila slabý výkřik, zvedla ruce k nebesům a potom je položila mladému muži kolem krku, a roztomile stydlivým pohybem skryla tvář na jeho rameni; avšak překonavši rychle svůj cit, hned se z objetí vymanila, ustoupila o několik kroků a vrátila se ke své obvyklé zdrženlivosti.

„Nebyl jste poraněn?“ zeptala se svým nejněžnějším hlasem.

„Utrápila bych se, kdyby se vám k vůli mně stalo i to nejmenší. A byla to nerozvážnost! Postavit se proti tomu zlému vévodovi, proti tomu zlému krasavci, který má pohled i pýchu jako ďábel, a k vůli takovému ubohému děvčeti, jako jsem já! Vy nejste rozumný, Sigognacu; když teď jste herec jako my, musíte se naučit nějakou tu drzost přehlédnout.“

„I když mám na tváři masku kapitána,“ odpověděl Sigognac, „nikdy nikomu nedovolím, aby v mé přítomnosti urážel roztomilou Isabellu.“

„Správně mluvíte, kapitáne,“ řekl Herodes, „správně mluvíte a ještě lépe jednáte! Hrome! To byly výpady! Měli štěstí ti šibarové, že meč nebožtíka Matamora nemá ostří, jinak byste je byl poroztínal od lebky až k patě, jak to dělávali potulní rytíři Saracénům a čarodějům.“

„Vaše hůl pracovala tak dobře jako můj rapír!“ vrátil Herodovi poklonu Sigognac, „a vaše svědomí může být klidné, protože tentokrát to nebylo vraždění nevinňátek.“

„Oh! to věru ne,“ odpověděl Tyran, směje se do širokého černého plnovousu na celé kolo, „takoví galejníci, takoví šibeničníci!“

„Takovou práci, to musíme uznat, nemohou přece dělat pořádní lidé,“ řekl Sigognac, „ale nezapomeňme vzdát čest, jak se sluší a patří, hrdinské statečnosti slavného Scapina, který bojoval a zvítězil bez jiných zbraní kromě těch, jež mu poskytla příroda.“

Scapin jako pravý komediant se napřímil, jako by se nafoukl chválou, dal ruku na srdce, sklopil oči a udělal komickou poklonu plnou skromnosti.

„Rád bych byl šel s vámi,“ řekl Blazius, „ale hlava se mi třese věkem a nejsem už k ničemu, leda bojovat s mastnými hrnci a potýkat se s lahvemi se sklenicí v ruce.“

Poněvadž bylo pozdě, rozešli se herci po těch proslovech každý na svou samotku, kromě Sigognaca, který se ještě několikrát prošel v zamyšlení po pavlači: herec byl pomstěn, ale šlechtic pomstěn není. Má odhodit masku, která mu zajišťuje inkognito, prohlásit své pravé jméno, způsobit skandál a přivolat snad na své druhy hněv mladého vévody? Prostá opatrnost mu říkala ne, ale čest říkala ano. Baron nemohl odolat tomu pánovitému hlasu a zamířil k Zerbinině pokoji.

Jemně zaškrábal na dveře, ty se pootevřely, a když řekl své jméno, otevřely se dokořán. V pokoji zářilo jasné světlo; bohaté svícny s růžovými svíčkami stály na stole, pokrytém damaškovým ubrusem se souměrnými záhyby, a na něm se kouřilo z labužnické večere, předložené na ploché míse. Dvě koroptve v krunýři z plátků zlatavé slaniny si hověly v kruhu pomerančových koleček; a paštika z rybích knedlíčků, vedlelo mistra Bilota, je doplňovaly. V křišťálové lahvi, zdobené zlatými kvítky, jiskřilo víno rubínové barvy, jemuž dělalo protějšek víno barvy topazové. Bylo prostřeno pro dva, a když baron vstoupil, Zerbina si právě připíjela červeného s markýzem, jemuž oči hořely dvojí opilostí, neboť ta šibalka subreta byla tak svůdná jako snad nikdy a na druhé straně markýz vyznával zásadu, že bez Cereřina a Bakchova přispění Venuše zchladne.

Zerbina uvítala Sigognaca roztomilým pokývnutím, v němž byly obratně smíšeny důvěrnost herečky ke kamarádovi a úcta ženy ke šlechtici.

„To je od vás velmi milé,“ řekl markýz de Bruyères, „že jste nás přišel překvapit v našem mileneckém hnízdečku. Doufám, že s námi povečeříte, nemusíte se bát, že porušíte náš dýchánek, Jakube, přineste pro pána příbor.“

„Přijímám vaše milé pozvání,“ řekl Sigognac, „nikoli že bych měl velký hlad, ale nechci vás rušit při jídle, vždyť vím, že nic tak nebere chuť jako host, který se nemá k jídlu.“

Baron se posadil do křesla, které mu Jakub přistavil naproti markýzi a vedle Zerbiny. Pan de Bruyères mu odřízl koroptví křídlo a nalil mu do sklenice, aniž se cokoli ptal, jako dobře vychovaný člověk, neboť dobře tušil, že barona, obvykle velmi rezervovaného a plachého, přivádí vážná záležitost.

„Chcete tohle víno, nebo máte raději bílé?“ zeptal se markýz. „Já piju obojí, nemohou potom na sebe žárlit.“

„Jsem velmi strýdmý od přirozenosti i ze zvyku,“ řekl Sigognac, „a mírním Bakcha pomocí Nymf, jak říkali staří. Červené mi stačí; té nešetřnosti, že jsem vnikl do útulku vaší lásky v tak nevhodnou hodinu, nedopustil jsem se snad proto, abych hodoval. Pane markýzi, přicházím vás žádat o službu, kterou šlechtic šlechtici nikdy neodepře. Slečna Zerbina vám zajisté vypravovala, že v šatně he-

rečck vévoda de Vallombreuse se chtěl dotknout rukou Isabelina poprsí, pod záminkou, že jí chce přilepit mušku; byl to nevhodný, smilnický a surový čin, k němuž nezavdalo příčinu žádné koketování nebo vyzývavost ze strany té počestné a slušné ženy, k níž já chovám naprostou úctu.“

„Ona si ji zaslouží,“ řekla Zerbina, „a já, ačkoli jsem žena a její družka, nemohla bych o ní říci nic zlého, i kdybych chtěla.“

„Zadržel jsem vévodovi ruku,“ pokračoval Sigognac, „a on v hněvu mě zahrnul hrozbami a urážkami, na něž jsem odpověděl s posměšnou chladnokrevností pod záštitou své masky Matamora. Vyhrožoval, že mě dá ztlouci lokaji; a vskutku, když jsem se vracel před chvílí temnou uličkou do hostince *U francouzského znaku*, vrhli se na mě čtyři chlapi; několika ranami plochým mečem jsem dal dvěma těm darebákům, co jim patřilo; Herodes a Scapin vyřídili náležitě ty dva druhé. Vévoda si ovšem myslel, že má co dělat jen s ubohým hercem, ale v kůži toho herce je šlechtic a taková urážka nemůže zůstat tedy nepotrestána. Vy mě znáte, pane markýzi, ačkoli jste až dosud respektoval mé inkognito; víte, kdo byli moji předkové, a můžete dosvědčit, že šlechtictví Sigognaců je už tisíc let staré, bez jakéhokoli příměšku nehodné krve, a že nikdo z těch, kdo to jméno nosili, nikdy nestrpěl poskvřnu svého erbu.“

„Pane barone de Sigognacu,“ řekl markýz, poprvé oslovuje hosta jeho pravým jménem, „dosvědčím na svou čest, před kýmkoli budete chtít, starobylost a urozenost vašeho rodu. Palamède de Sigognac vykonal úžasné věci v první křížácké válce, do níž vedl sto kopiníků na lodi, kterou vystrojil vlastním nákladem. To bylo v době, kdy mnoho šlechty, která se dnes nafukuje, nemělo ještě ani hodnost podkoního. A byl velkým přítelem mého předka Huguesa de Bruyères, spali spolu pod jedním stanem jako bratři ve zbrani.“

Při těchto slavných připomínkách Sigognac zvedl hlavu; cítil, že v něm plane krev jeho předků a Zerbina, která se na něho dívala, byla překvapena zvláštní a jaksi vnitřní krásou, jež jako plamenem ozářila baronovu obvykle posmutnělou tvář. „Ti šlechtici,“ řekla si Subreta, „vypadají tak, jako by dočista vyšli ze stehna Jupiterova; při nejmenším slovu se nadmou pýchou jako kohouti

a nedokážou, jako obyčejný člověk, spolknout urážku. Je to jedno, ale kdyby se na mne baron podíval takovýma očima, byla bych schopna být s ním markýzi nevěrná. Ten milý Sigognac hoří hrdinstvím!“

„Když tedy máte takové mínění o mé rodině,“ řekl baron markýzi, „vzdvěte mým jménem markýze de Vallombreuse na souboj a sdělte mu mé podmínky.“

„To udělám,“ odpověděl markýz vážným a střízlivým tónem, velmi odlišným od jeho obvyklé bodrosti, „a nadto je vám k službám i můj meč jako sekundanta. Zítra zajdu do paláce Vallombreuse. Mladý vévoda je sice drzý, ale není zbabělý a nebude se krýt svou vznešeností, až pozná vaše pravé postavení. Ale teď dost o té věci. Nebudeme déle nudit slečnu Zerbinu našimi mužskými spory. I při vši zdvořilosti se jí purpurové rtíky přece už durdí a bude lépe, když nám ukáže ty perličky ve schránce svých úst úsměvem, a nikoli zíváním. Nu tak, Zerbinko, buďte zas veselá a nalijte panu baronovi.“

Zerbina poslechla a udělala to s roztomilou obratností. Ani Hébé, dolévající nektaru, by to nedokázala půvabněji. Všechno, co dělala, dělala pěkně.

Do konce večere už se o vážných věcech nemluvalo. Rozmluva hrála na notu Zerbininu, markýz ji zahrnoval komplimenty a Sigognac se k němu mohl nenuceně přidat, a nikoli jen z pouhé galantnosti, vždyť subreta projevovala nepřekonatelnou duchaplnost, vervu i talent. Mluvalo se také o verších pana de Scudéryho, jednoho z nejlepších duchů té doby; markýz o nich říkal, že jsou dokonalé, jenže lehce uspávají, a před hrou *Lygdamon a Lydias* dával přednost *Rodomontádám kapitána Fracasse*. Člověk dobrého vkusu, ten markýz!

Jakmile to zdvořilost dovolila, Sigognac se rozloučil, odešel do svého pokoje a zastrčil závoru. Potom ze seržového pouzdra, které chránilo před vlhkostí, vyňal starobylý meč, meč po otci, jež měl s sebou jako věrného přítele. Byla to krásná zbraň, bohatá, ale bez zbytečných příkras, zbraň do boje a nikoli pro parádu. Na modravé ocelové čepeli, zdobené několika tenkými zlatými proužky, byla značka jednoho z nejslavnějších toledských zbrojířů. Sigognac vzal vlněný hadřík a pilně třel tu ocel, aby jí vrátil všechny

její lesk. Zkusil prstem ostří a hrot, potom opřel zbraň o dveře a ohnul ji až skoro k zápěstí, aby vyzkoušel její pružnost. Ušlechtilá čepel statečně tu zkoušku vydržela a ukázala, že svého muže na trávníku nezradí. Rozjařen hladkým leskem oceli a cítě jílec pevně v ruce, jal se Sigognac útočit proti zdi a viděl, že nic nezapomněl z toho, čemu ho naučil Petr, kdysi učitel šermu, v dobách dlouhé nečinnosti na zámku Bídy.

Ta cvičení, jež pěstoval se svým starým služebníkem, poněvadž nemohl jít do šermířské akademie, jak by se bylo slušelo pro mladého šlechtice, vyvinula jeho sílu, vyztužila mu svaly a rozvinula jeho vrozenou hbitost. Nemaje nic jiného na práci, zaujal se vášnivě pro šerm a hluboce studoval tuto ušlechtilou znalost; považoval se stále za žáka, ale dávno už překonal mistra a při vzájemných útocích se často stávalo, že nechal modravý bod na náprsníku z volské kůže, jímž si Petr kryl hrud. Ve své skromnosti si ovšem říkal, že Petr se schválně nechává zasáhnout, aby ho neodradil neprostupnou obranou. Ale mylil se v tom: starý šermířský profous neskrýval svému milému žáku žádné tajemství toho umění. Po celá léta ho přidržoval k pravidlům, i když Sigognac někdy projevoval nechuť k těm stále a dlouho opakovaným cvičením, takže nakonec mladý baron měl stejně pevnou znalost jako jeho mistr, jenže mládí mu dávalo více hbitosti a rychlosti; také zrak měl lepší, takže Petr, třebaže se vyznal v odpovědi na každý výpad, nestačil už tak pravidelně jako dřív odrážet baronovu čepel. Takové porážky by obyčejného učitele šermu roztrpčily, protože ti zápasníci z povolání se ani svými nejmilejšími nedají rádi přemoci, ale srdce toho upřímného služebníka těšily a naplňovaly jej pýchou; skrýval však svou radost z obavy, aby baron nepolevil, kdyby se domníval, že už dosáhl vrcholu a že mu patří palmová ratolest.

A tak v tom století rafinované společnosti, mužů, kteří se spokojili šňupkami a vystrkovali bok, duelantů a řemeslných rváčů, kteří chodili do šermířských sálů ke španělským a neapolským mistrům, aby se naučili tajným bodnutím a záludným ranám, náš mladý baron, který nikdy nevyšel ze své tvrzičky, leda za Mirautovým ocasem, aby ulovil hubeného zajíce na vřesovišti, byl, aniž o tom věděl, jedním z nejlepších šermířů té doby a mohl se měřit

v meči s těmi nejslavnějšími. Neměl snad drzou eleganci, nastudovanou pózu, vyzývavou vypínavost toho nebo onoho šlechtice, známého svými výboji na trávníku, ale musila by to být velmi obratná čepel, aby dokázala proniknout ten kruh, v němž jej zavíral jeho kryt.

Spokojen sám sebou i mečem, který si položil k hlavám, usnul Sigognac brzy a docela bezstarostně, jako by nebyl pověřil markýze de Bruyères, aby donesl vyzvání mocnému vévodovi de Valombreusovi.

Isabella nemohla zamhouřit oka: věděla, že Sigognac se nespokojí, a obávala se následků toho sporu pro svého přítele, ale nepřišlo jí ani na mysl, aby se vložila mezi soupeře. Věci cti byly v té době posvátnými záležitostmi a ženy by bylo ani nenapadlo do nich zasahovat nebo je rušit fňukáním.

K deváté hodině přišel markýz, už zcela oblečený, k Sigognacovi do pokoje, aby s ním domluvil podmínky souboje, a baron žádal, aby vzal s sebou pro případ, že by vévoda nevěřil nebo odmítal, staré listiny, starobylé pergameny, na nichž visely veliké pečeti na hedvábných stuhách, diplomy, přeleželé ve všech záhybech a nesoucí královské podpisy, jejichž inkoust zežloutl, bohatě rozvětvený rodokmen a plný jmen, zkrátka všechny listiny, jež do svědčovaly Sigognacovu urozenost. Tato slavná lejstra, na jejichž goticky nerozluštitelné písmo by bylo třeba brýlí a znalostí nějakého benediktina, byla pietně zabalena v kusu tmavočerveného taftu, jehož vybledlá barva dostala nažloutlý nádech. Vypadalo to jako kus korouhve, jež kdysi vedla sto kopiníků barona Palamèda de Sigognaca proti saracénským šikům.

„Nemyslím,“ řekl markýz, „že by v tomto případě bylo třeba, abyste se prokazoval jako královskému heroldovi; postačí mé slovo, o němž nikdo ještě nepochyboval. Nicméně může se stát, že vévoda de Vallombreuse v přehnaném pohrdání a bláhové domýšlivosti bude chtít ve vás vidět jen kapitána Fracasse, herce angažovaného panem Herodem; vezmu tedy přece jen ty listiny k sobě a můj komorník je předloží v případě, že by bylo třeba je ukázat.“

„Uděláte, co budete považovat za vhodné,“ odpověděl Sigognac; „svěřuji se vaší moudrosti a vkládám svou čest do vašich rukou.“

„Nebude v nich ohrožena,“ odpověděl pan de Bruyères, „tím si buďte jist, a dostaneme toho neurvalého vévodu, mám jeho povýšeného chování už také dost. Baronská členka, markýzské perly a lístky se rozhodně vyrovnají hrotům vévodské koruny, když jde o starobylý rod a posloupnost bez jediné nevhodné příměsi. Ale dost řečí, je třeba jednat. Slova jsou ženská, činy jsou mužské, čest se dá vyprat jen v krvi, jak říkají Španělé.“

Nato markýz zavolal svého lokaje, předal mu ten svazek listin a zamířil z hostince do paláce Vallombreuse, aby vyřídil své poslání.

U vévody den ještě nezačal, neboť ten, vzrušen a pohněván večerními událostmi, usnul teprve velmi pozdě. A tak když markýz de Bruyères řekl Valombreusově komorníkovi, aby ho ohlásil u svého pána, vyvalil ten kolohnát oči při tak opovážlivé žádosti. Probudit vévodu! Vejít k němu, když ještě nezvonil! To mohl rovnou vlézt do klece afrického lva nebo indického tygra. Vévoda nebýval při probuzení milostivý, ani když ulehl v dobré náladě.

„Pán by udělal lépe, kdyby počkal nebo přišel později,“ řekl lokaj, chvěje se při pomyslení, že by se měl něčeho takového odvážit. „Jeho Milost mě ještě nevolal a já sám si netroufám...“

„Ohlaš markýze de Bruyères,“ zakřikl ho Zerbinin ochránce hlasem, v němž se začínal chvět hněv, „nebo vyrazím dveře a provedu to sám; musím ihned mluvit s tvým pánem v důležité věci, která se týká cti.“

„Ach! Pán přichází ve věci souboje?“ řekl komorník a zvlídněl jako na obrátku. „Proč jste to neřekl hned! Ohlásím vaše jméno Jeho Milosti; šel spat včera v zuřivé náladě a tak se jen zaraduje, když ho probudí nějaký spor a bude mít příčinu se bít.“

A lokaj poprosil markýze, aby měl několik minut strpení, a odhodlaně vešel do bytu.

Vallombreuse spal jen na půl oka a při zvuku otvírání a zavírání dveří se probudil docela, posadil se prudkým pohybem, až prkna v posteli zapraskala, a hmatl po předmětu, který by hodil komorníkovi na hlavu.

„Čert ať nabere na rohy toho trojnásobného moulu, který mě vyrušuje ze spánku,“ vykřikl podrážděným hlasem. „Což jsem ti neporučil, abys nevcházel, dokud tě nezavolám? Řeknu major-

domovi, aby ti vysázel sto ran řemenem za to, žeš mě neposlechl. Jak teď zase usnu? Už jsem se na okamžik polekal, aby to nebyla ta příliš něžná Corisanda!“

„Vaše Milosti,“ odpověděl lokaj s poníženou uctivostí, „můžete mě dát utlouci holí, bude-li vám libo, ale odvážil jsem se přestoupit váš rozkaz jen z dobrých důvodů. Je tu pan markýz de Bruyères, a pokud jsem pochopil, chce mluvit s panem vévodou ve věci cti. Pan vévoda se v takových případech neuzavírá a návržky toho druhu přijímá vždycky.“

„Markýz de Bruyères!“ řekl vévoda, „měl jsem s ním nějakou rozepři? vůbec si nevzpomínám; a ostatně jsem s ním už dávno ani nemluvil. Třeba si myslí, že mu chci vyfouknout Zerbinu, zamilovaní mají vždycky dojem, že jim někdo chce vypálit rybník. Dobrá, Picarde, podej mi župan a zatáhni záclony u lůžka, ať není vidět nepořádek. Nesmíme toho milého markýze nechat čekat.“

Picard vzal ze šatníku a podržel vévodovi nádherný župan benátského střihu, na jehož zlatém podkladu se proplétaly velké černé sametové květy. Vallombreuse si jej stáhl šňůrkou, aby vynikla jeho pěkná postava, posadil se do křesla, naladil bezstarostnou tvář a řekl lokajovi: „Teď ho uveď.“

„Pan markýz de Bruyères,“ hlásil Picard a otevřel dveře dokořán.

„Dobrý den, pane markýzi,“ řekl mladý vévoda de Vallombreuse, napolo se zvednuv z křesla, „a buďte vítán, ať vás ke mně přivádí cokoli. Picarde, dej pánovi židli. Promiňte mi, že vás přijímám v tomto neuklizeném pokoji a v ranních nedbalkách; nehledejte v tom nezdvořilost, ale snahu vyjít vám vstříc.“

„Promiňte,“ odpověděl markýz, „že jsem tak nešetrně naléhal a vyrušil vás ze spánku a snad z nějakého rozkošného snu, ale jsem pověřen vyřídit u vás posláná, které mezi šlechtici nestrpí odkladu.“

„Opravdu jste probudil mou zvědavost,“ odpověděl Vallombreuse; „nikterak nemohu uhodnout, co to může být za naléhavou záležitost.“

„Nejspíše, pane vévodo,“ řekl markýz de Bruyères, „jste zapomněl na některé okolnosti včerejšího večera. Takové maličkosti nestojí za to, aby se vám vryly do paměti. Pomohu tedy vaší pa-

měti. V herecké šatně jste ráčil poctít zvláštní pozorností mladou osůbku, která hraje naivky; tuším, že se jmenuje Isabella. A v žertu, v němž já sám nevidím nic, co by zasloužilo výtku, chtěl jste jí položit mušku na ňadro. Tento skutek, o němž se nehodlám vyjadřovat, se velmi dotkl jednoho z herců, kapitána Fracasse, který měl tu smělost, že vám zadržel ruku.“

„Jste vskutku nejvěrnější a nejsvědomitější ze všech letopisců, pane markýzi,“ přerušil jej Vallombreuse. „To všechno je bod za bodem pravda, a abych tu příhodu dokončil, slíbil jsem tomu darebovi, drzému jako šlechtic, pošimrání klackem, což pokládám za docela vhodný trest pro mamlasa toho druhu.“

„Nemůže být nikdy na škodu dát zmlátit komedianta nebo škrabáka, jestliže je drzý víc, než je vhodné,“ řekl markýz s tváří naprosto lhostejnou, „takový chlap nestojí ani za hůl, kterou mu člověk přerazí o hřbet, ale tady jde o trošku jinou záležitost. Za kapitánem Fracassem, který dal ostatně vašim holomkům pěkně za vyučenou, je baron de Sigognac, šlechtic starého rodu z nejlepší gaskoňské šlechty. Není na něm hany.“

„Tak co se k čertu plete mezi tu komediantskou bandu?“ odpověděl mladý vévoda de Vallombreuse, pohrávaje si šňůrami županu; „což jsem mohl tušit, že se za tím groteskním vyšňořením a za tím falešným nosem, pomazaným rumělkou, skrývá baron Sigognac?“

„Pokud jde o vaši první otázku,“ řekl markýz, „odpovím vám jedním slovem. Mezi námi řečeno, mám za to, že baron je velmi zamilován do Isabelly; poněvadž ji nemohl zadržet na svém zámku, přidal se k herecké společnosti, aby mohl vyhovět své lásce. Vy zajisté nebudete v tom galantním dobrodružství vidět špatný vkus, už proto, že vás ta dáma jeho srdce neméně vzrušuje.“

„Jistě ne. To všechno připouštím. Ale uznáte, doufám, že jsem tenhle román nemohl uhodnout, a navíc, že chování kapitána Fracasse nebylo zrovna způsobné.“

„Nezpůsobné bylo od herce,“ pokračoval pan de Bruyères, „přirozené od šlechtice, žárlivého na milenku. Kapitán Fracasse proto odhazuje masku a přichází jako baron de Sigognac vyzvat vás mým prostřednictvím na souboj a žádá vás o zadostiučinění za urážku, kterou jste mu způsobil.“

„Ale kdo mi zaručí,“ řekl Vallombreuse, „že ten domnělý Sigognac, který hraje Matamory ve společnosti komediantů, není podvodník nízkého rodu, který si přivlastnil počestné jméno, aby měl čest zkrřížit svůj divadelní meč s mým mečem?“

„Pane vévodo,“ odpověděl markýz de Bruyères tónem plným důstojnosti, „nešel bych za svědka a za sekundanta nikomu, kdo by nebyl urozený. Zním barona de Sigognaca osobně, jeho tvrz je jen několik mil od mých statků. Ručím za něho. Ostatně máte-li ještě pochybnosti o jeho šlechtictví, mám tu všechny listiny, kterých je třeba pro upokojení vaší úzkostlivosti. Dovolíte mi, abych zavolal svého lokaje, který čeká v předpokoji, a ukázal vám pergameny?“

„To není vůbec třeba,“ odpověděl Vallombreuse, „vaše slovo mi postačí, souboj přijímám. Urozený pan de Vidalinc, můj přítel, bude mým sekundantem. Račte se s ním dohodnout. Rozhodně bych se nezlobil, kdyby baron de Sigognac dovedl odrážet rány mečem tak dobře jako kapitán Fracasse rány holí. Rozkošná Isabella dá věnec vítězi turnaje jako za starých krásných časů rytířstva. Nyní dovolíte, abych se vzdálil. Přijde pan de Vidalinc, který tu v paláci bydlí, a s ním domluvíte místo, zbraň a hodinu. A teď *beso a Vuestra Merced la mano, caballero.*“

Po těch slovech se vévoda de Vallombreuse markýzi de Bruyères uklonil s vybranou zdvořilostí, pozvedl těžký gobelinový záves a odešel.

Za několik okamžiků přišel za markýzem rytíř de Vidalinc; podmínky byly rychle smluveny. Zvolili meč, přirozenou zbraň šlechticů, a utkání bylo stanoveno na zítřek, protože Sigognac nechtěl, kdyby byl zraněn nebo zabit, překazit představení, jež bylo už ohlášeno po celém městě. Pro schůzku bylo vybráno jisté místo za hradbami, na trávníku, který byl v oblibě u poitevinských duelantů pro svou odlehlost, pevnou půdu a příhodnost.

Markýz de Bruyères se vrátil do hostince *U francouzského znaku* a podal zprávu o výsledku svého poslání Sigognacovi, který mu více poděkoval, že věc tak dobře vyřídil, protože v srdci ho stále tlačily opovážlivé a světácké pohledy, jimiž se mladý vévoda dotkl Isabelly.

Představení mělo začít ve tři hodiny a městský bubeník už od

rána chodil ulicemi, tloukl na buben a oznamoval divadlo, jakmile se kolem něho shromáždil kroužek zvědavců. Ten chlap měl plíce jako Stentor a hlasem, jakým byl zvyklý vyhlašovat nařízení, mnohomluvně vyvolával názvy her a jména herců s nevyrovnatelně velkolepým patosem. Tabulky se třásly v oknech a uvnitř domů v souzvuku řinčely skleničky na stolech. Kromě toho, když vyslovoval věty, svérázně pohyboval bradou a vypadal při tom jako norimberský louskáček, což dělalo velkou švandou všem uličníkům. Jako na uši, útočilo se i na oči, a ti, kdo neslyšeli ohlašování, mohli si přečíst na nejrušnějších křižovatkách, na zdích míčovny a na dveřích *Francouzského znaku* veliké plakáty, na nichž v umělem střídání velkých červených a černých písmen se čtlo *Lygdamon a Lydias* a vedle *Rodomontády kapitána Fracasse*; byly to výtvary štětce Scapinova, jenž byl kaligrafem divadelní společnosti. Tyto plakáty byly psány lapidárním stylem po římském způsobu a ani puntičkáři by jim nemohli nic vytknout.

Podomek z hostince, kterého vystrojili za divadelního vrátného, v dlouhém kabátu napůl zeleném a napůl žlutém, se širokým bandalírem, který nesl napříč přes břicho zasazený meč, široký klobouk naražený až na oči, na něm dlouhé péro, až mohlo smetat pavučiny se stropu, zahražoval dveře jakousi partyzánou a nepustil dovnitř nikoho, kdo necvrkl do stříbrného tácu na stolku, to jest, kdo nezaplatil za místo nebo neukázal příslušnou vstupenku. Marně se pokoušel nějaký písariček, žák, páže nebo lokaj dostat se dovnitř na černo a podlézt pod hrozitánskou partyzánou, bdělý strážce je jedinou herdou vyrazil doprostřed ulice, až लेकरý z nich padl do stoky nohama vzhůru, k velkému veselí ostatních, kteří se váleli smíchy a drželi se za boky, když potom vstával celý smradlavý a zablácený.

Dámy přicházely v nosítkách, u jejichž držadel byli silní chlapi, kteří snadno běželi s tak lehkým břemenem. Někteří muži přijížděli na koni nebo na mule a házeli uzdy svých ořů lokajům, připraveným k té službě. K té slavnostní příležitosti bylo vytlačeno z kolny také několik kočárů s vyrudlým zlacením a otřelými ozdobami a přijížděly k míčovně krokem těžkých koní a jako z Noemovy archy z nich vystupovalo všemožné venkovské panstvo různorodého vzhledu a vyšňořené v šatech módy z časů nebožtíka

krále. Tyto kočáry, třebaže chatrné, udělaly přece jen dojem na dav, který se sběhl, aby viděl přicházet společnost do divadla, a seřazeny jeden vedle druhého na rynku vypadaly dost úctyhodně.

Sál se brzy naplnil, že by nepropadla myš. Na jevišti po obou stranách byla postavena křesla pro význačné osobnosti; bylo to jistě na škodu divadelní iluzi i samé hře herců, ale byl to zvyk a tak nikdo v tom neviděl nic směšného. Mladý vévoda de Vallombreuse, v černém sametu prošíváném gagátem, v záplavě krajek, seděl tam vedle svého přítele rytíře de Vidalinca, oblečeného v rozkošném saténovém oděvu barvy hlaváčku se zlatým prošíváním. Markýz de Bruyères chtěl mít větší volnost, aby mohl tleskat Zerbíně, aniž by se příliš kompromitoval, a tak zaujal místo v orchestru, za houslisty.

Po stranách sálu byly postaveny jakési lóže z jedlových prken, potažených seržovou látkou nebo starými flanderskými čalouny, ve středu pak byl parter, kde se tlačili drobní měšťané, tlustí kramáři, soudní písaři, tovaryši, žáci, lokajové a různá pakáž.

V lóžích, natrásající sukněmi a rozhrnující prstem výstřih ži-vůtku, aby lépe uplatnily poklady svých bělostných poprsí, se usazovaly ženy, a byly vystrojeny tak nádherně, jak jen to dovolily jejich venkovské šatníky, které se trochu opožďovaly za dvorní módou. Ale neklamte se, u mnohých bohatství nahrazovalo vítězně eleganci, aspoň v nepřilíš znaleckých očích místního publika. Byly tu pěkně velké rodinné diamanty, které snad měly staré, zašlé zasazení, ale svou cenu proto neztrácely; starobylé krajky, pravda, poněkud zažloutlé, ale drahocenné; dlouhé řetězy ze čtyřřadvacetikarátového zlata, velice těžké a drahé, třebaže staré práce; brokát a hedvábí po babičkách, takové, jaké už ani v Benátkách, ani v Lyoně utkat nedovedou. A byly tam také roztomilé svěží tvářičky, růžové, spokojené, jež i při svém trochu příliš nevinném a naivním vzhledu by mohly v Saint-Germain i v Paříži dojít velkého uznání.

Některé z těch dam, nejspíš proto, že nechtěly být poznány, si nechaly masku, ale šprýmařům v parteru to nevadilo, znali je podle jmen a vyprávěli o nich více méně pohoršlivé historky. Důvtip zvědavců však docela zmátla dáma, sedící v lóži sama se ženou, která mohla být její společnicí; byla maskována pečlivěji než

ostatní a držela se poněkud vzadu, aby se na ni světlo vůbec nedostalo. Černý krajkový závoj, uvázaný pod bradou, jí zakrýval hlavu a nedovolil rozeznat barvu jejích vlasů. Ostatek jejího obleku, z bohaté látky, ale tmavé barvy, se mísil se stínem, do něhož se choulila, v opak k ostatním ženám, které se vykláněly do světla svíček, aby je bylo dobře vidět. Chvillemi dokonce zvedla do výše očí, jako by je chtěla chránit před přílišným jasem, vějíř z černých per. Uprostřed něho bylo malé zrcátko, ale do toho se vůbec nepodívala.

Housle zanotovaly ritornel a upoutaly všeobecnou pozornost na jeviště, nikdo se už nestaral o tu záhadnou krásku, již bylo možno považovat za Calderonovu *la dama tapada*.

První se hrál *Lygdamon a Lydias*. Dekorace představovala lesnatou krajinku, celou se zelenající stromovím, vystlanou mechem, zavlažovanou čistými prameny a ztrácející se v dálce průhledem k modravým horám; naladila vlídně publikum svým přívětivým vzhledem. Leandr hrál Lygdamona a byl oblečen v oděvu sezamové barvy, růžové do fialova, přizdobeném zeleným vyšíváním podle pastýřské módy. Nakadeřené vlasy se mu kroužily na šíji, kde je měl roztomilým způsobem převázané stužkou. Kolem krku, bělostného jako u ženy, měl lehce nabíraný límeček. Mírně zamodralé tváře a bradu měl po čerstvém oholení sametové jako broskvový květ, což bylo ještě zdůrazněno rumělkovou svěžestí líčidla, jemně rozetřeného u lícních kostí. Do krajnosti vybělené zuby se živě odrážely od karmínu rtů a blyštěly se jako perly po očistě v otrubách. Obočí si poopravil tahem čínskou tuší a tou také vedl svrchovaně tenkou čárku po okraji víček, aby bělmu očí dodal mimořádný lesk.

Shromážděním proběhl pochvalný šum: ženy se nakláněly jedna k druhé a šeptaly si; jedna dívenka, která nedávno přišla z kláštera, se neudržela a řekla prostince: „Ten je báječný!“, což jí vyneslo matčinu důtku.

Tato dívenka ve své nevinné upřímnosti vyjádřila myšlenku, kterou měly a skrývaly zkušenější ženy, a třeba i její matka. Když ta ji napomenula, celá se začervenala, nevydala už ani hlásku a upírala oči na špičku své šněrovačky, v nestřežené chvíli ovšem kradmo zvedajíc víčka.

Ale zajisté ze všech nejpohnutější byla ta maskovaná dáma. Prudké vzdouvání ňader, jež nazvedalo její krajky, lehké chvění vějíře v ruce, i to, že se vyklonila přes okraj lóže, aby jí nic z podívané neušlo, byly by prozradily, že má zájem o Leandra, kdyby si byl někdo dal čas ji pozorovat. Na štěstí všechny oči byly obráceny na jeviště a ona tak měla možnost se vzpamatovat.

Lygdamon, jak každý ví, vždyť není nikoho, kdo by neznal výtvory proslulého Georgese de Scudéryho, zahazuje scénu velice dojemným a patetickým monologem, v němž zhrzený milenec Sylviiin probírá tu důležitou otázku, jak skoncovat se životem, jež mu krutost jeho krásky činí nesnesitelným. Má zvolit oprátku nebo meč, aby udělal konec svým smutným dnům? Má se vrhnout dolů se skály? Má skočit do řeky a utopit plamen ve vlnách? Váhá na pokraji sebevraždy a neví, k čemu se rozhodnout. Neurčitá naděje, které se zamilovaní vzdávají až v nejkrajnější situaci, ta jej drží při životě. Třeba se ta nelidská milá obměkčí, snad se dá pohnout tak neúchylným zbožňováním? Je nutno uznat, Leandr přednesl tuto tirádu jako dokonalý herec, střídaje nyvé roztoužení a zoufalství se svrchovanou jímavostí. Dovedl rozechvít hlas, jako by se zalykal bolestí a jako by stěží zadržoval vzlyky a slzy. Každý povzdech jako by mu vycházel z hloubi duše a on lkal nad krutostí milenky tak sladce a něžně, tak oddaně a rozdíravě, že všechny ženy v sále se zlobily na zlou a barbarskou Sylvii, říkajíce si v duchu, že na jejím místě by rozhodně nebyly tak surově nelítostné, aby doháněly k zoufalství a snad k záhubě tak rozkošného pastýře.

Když skončil tuto tirádu a zatímco mu tleskali, div že nerozbili lavice, rozhlížel se Leandr po ženách v sále, zastavuje se pohledem u těch, které se mu zdály urozené; neboť přese všechna rozčarování nevzdával se snu, že bude milován velkou dámou pro svou krásu i pro svůj herecký talent. Viděl, že v nejednom krásném oku se třpytí slza a že nejedna bělostná hrud se chvěje dojetím. Jeho ješitnost byla uspokojena, ale vůbec se tomu nedivil. Herce nikdy nepřekvapuje, že má úspěch; avšak *la Dama tapada*, která se držela v přítmí lóže, živě vzbudila jeho zvědavost. Ta tajemnost zaváněla dobrodružstvím. Leandr okamžitě uhodl za tou maskou vášnivost, kterou pravidla slušnosti nutí, aby se krotila, a poslal té neznámé žhavý pohled, aby jí pověděl, že byla pochopena.

Vypuštěný šíp zasáhl a dáma neznatelně pokynula Leandrovi hlavou, jako by mu děkovala za jeho bystrost. Spojení bylo navázáno a od té chvíle, kdykoli to hra dovolovala, šla výměna pohledů mezi lóží a jevištěm. Leandr se znamenitě vyznal v takových manévrech a uměl zaměřit hlas a pronést milostnou tirádu tak, že určitá osoba v sále si mohla myslet, že jí říká pouze pro ni.

Když vstoupila Sylvie, kterou hrála Serafina, rytíř de Vidalinc nemeškal zatleskat a vévoda de Vallombreuse, chtěje být nápomocný milostným pletkám svého přítele, ráčil několikrát se dotknout dlaně dlaní svých bílých rukou, na jejichž prstech bylo plno prstenů s jiskřivými kameny. Serafina pozdravila poloúklonou rytíře a vévodu a přichystala se navázat s Lygdamonem ten milý dialog, jež znalci považují za jedno z nejzdařilejších míst kusu.

Jak to vyžaduje Sylviina role, udělala na jevišti několik kroků v zamyšlení a v zadumání, aby Lygdamonovi dala možnost k tázavému oslovení:

„A v této chvíli zde vás vidím zasněnou.“

Byla vskutku velmi půvabná v tom uvolněném postoji, s jednou rukou pokleslou a s druhou u pasu. Měla na sobě sukni zelenou jako stříbřitě namrzlou vodu a podkasanou černými sametovými mašličkami. Ve vlasech měla několik polních kvítků, jako by je utrhlá ruka v zamyšlení a roztržitě tam vetkla. Tento účes jí ostatně znamenitě slušel, a lépe než diamanty, třebaže ona byla jiného mínění a jen chudoba její skříňky na skvosty ji přinutila, aby zachovala vkus a nevyzdobila pastýřku jako princeznu. Roztomile odříkala všechny ty poetické a květnaté fráze o růžích, o vánku, o vysokém lese, o zpěvu ptáků, jimiž Sylvie obmyslně zabraňuje Lygdamonovi, aby jí nemohl povídat o svém planutí, ačkoli ten mileneček v každém obraze, jehož kráska použije, vidí opět jen milostný symbol a můstek, po němž se vrací k představě, kterou je posedlý.

Když v této scéně mluvila Sylvie, dokázal Leandr vyslat několik vzdechů k tajemné lóži a stejně pak v závěru hry, která končila za hlučného potlesku. Je zbytečné déle vykládat o tomto díle, které teď je v rukou všech. Leandrův úspěch byl úplný a kdekdo se divil, že tak výtečný herec dosud nehrál u dvora. Serafina měla také své obdivovatele a její poraněná ješitnost se utěšila dobytím

rytíře de Vidalinca, který sice se majetkem nevyrovnal markýzi de Bruyères, ale byl mladý, moderní a měl otevřenou cestu k budoucnosti.

Když skončil *Lygdamon a Lydias*, hráli *Rodomontády kapitána Fracasse*, s obvyklým úspěchem a za bezuzdných výbuchů smíchu. Sigognac, jež Blazius dobře připravil, vložil při své vrozené inteligenci do úlohy kapitána nadmíru zábavnou výstřední přemrštěnost. Zerbina jako by vyzařovala světlo, jak byla jiskrná, a markýz u vytržení tleskal jako zuřivý. Hluk, který dělal, přivábil dokonce pozornost maskované dámy. Pokrčila lehce rameny a pod sameť masky se jí koutky rtů pozvedly v ironickém úsměvu. Isabellu poněkud zneklidňovala přítomnost vévody de Vallombreuse, a kdyby nebyla tak ukázněnou herečkou, mohlo to být viditelné i pro publikum. Obávala se od něho nějaké neomalenosti nebo projevu urážlivého podceňování. Avšak její obavy se nesplnily. Vévoda se nepokusil přivést ji z míry upřeným nebo příliš smělým pohledem; dokonce jí tleskal ve vši slušnosti a zdrženlivosti, když to zasloužila. Pouze když určité situace ve hře vynesly kapitánu Fracassovi šňupky, štulce a rány holí, objevoval se ve tváři mladého vévody zvláštní výraz zadržovaného pohrdání. Ret se mu pyšně vyhrnul, jako by si tiše říkal: Fuj! Ale nedal najevo pocity, které snad v něm háraly, a po celou dobu představení zachoval netečnou a hrdou pózu. Vévoda de Vallombreuse byl povahou prudký, ale když ho zuřivost přešla, byl příliš šlechtic, aby si cokoli dovolil proti zákonům slušnosti vůči protivníkovi, s nímž se měl nazítří bít: do té doby projevy nepřátelství byly zastaveny a bylo to jako příměří.

Maskovaná dáma odešla krátce před koncem druhého kusu, aby se nemusila octnout v davu mezi ostatními a aby se neviděna dostala k nosítkům, která na ni čekala několik kroků od míčovny. Její zmizení se velice dotklo Leandra, který se za kulisou díval do sálu a sledoval pohyby záhadné ženy.

Leandr spěšně přehodil plášť přes kostým pastýře od řeky Lignonny a vrhl se k východu pro herce, chtěje běžet za neznámou. Lehounká nitka, která je spojovala jednoho s druhým, hrozila přetržením, nepospíší-li si. Ta dáma se na okamžik vynořila z temnot a teď se tam opět vracela navždy a pletka sotva navázaná měla se

nedozrálá propadnout v nic. Ačkoliv Leandr letěl, co mu stačil dech, neviděl, když vyběhl ven, kolem sebe nic než černé domy a temné uličky, v nichž se tu a tam mihaly lucerny v ruku sluhů, kteří provázeli své pány, a jejich odlesk se zmítal na loužích po dešti. Nosítka, která nesli nosiči, zahнула už za roh jedné ulice a skryla se zrakům rozdychtěného Leandra.

»Jsem hlupák,« zlobil se sám na sebe s tou upřímností, jaké jsme k sobě někdy schopni v zoufalých chvílích. »Měl jsem po prvním kuse odejít, převléci se do obyčejného obleku a počkat na neznámou před vchodem do divadla, ať zůstala nebo nezůstala na *Rodomontády kapitána Fracasse*. Ach ty troubo! Ach ty ničemo! velká dáma, a velká dáma to byla, dělá na tebe sladké oči a div neomdlévá pod maskou, když tě vidí hrát, a ty nemáš tolik vtípu, abys šel za ní? Ty zasloužíš, abys měl po celý život za milenky pavlačové klepny, děvky, poběhlice, Maritorny s mozoly od koštěte.«

Právě když se Leandr dostal sem ve svém niterném proslovu, jakési pážátko v hnědé livreji bez ozdob, v klobouku staženém na oči, se znenadání vynořilo před ním jako duch a řeklo, snažíc se mluvit hlubším hlasem, aby zastřelo jeho dětský zvuk:

„Jste vy pan Leandr, ten, který teď hrál pastýře Lygdamona v kusu pana Scudéryho?“

„To jsem já,“ odpověděl Leandr. „Co ode mne chcete a co pro vás mohu udělat?“

„Oh! díky,“ řeklo páže, „já nechci od vás nic, jsem jen posel a mám vám opakovat jednu větu, jste-li ochoten ji vyslechnout, vzkaz od jedné maskované dámy.“

„Od maskované dámy?“ vyhrkl Leandr, „och! povězte to honem! nemohu se dočkat!“

„Tu je, slovo od slova,“ řeklo páže: „Je-li Lygdamon tak odvážný, jako je galantní, ať přijde o půlnoci ke kostelu; bude na něj čekat kočár; ať do něho vstoupí a nechá se vézt.“

Než se vyjevený Leandr mohl zmocí na odpověď, páže se ztratilo, ponechavši ho v divokém zmatku, co má dělat. Srdce mu skálo radostí při představě milostného dobrodružství, a na zádech měl husí kůži při vzpomínce na baštonádu v jistém zámeckém parku u nohou sošky Mlčelivého Amorka. Je to snad zase past,

kterou nastražil jeho ješitnosti nějaký mrzout, žárlivý na jeho půvaby? Padne při tom dostaveníčku na zuřivého manžela, který tam s mečem v ruce bude odhodlán jej zabít a podříznout mu krk? Tyto úvahy zázračně zchladily jeho nadšení, protože, jak jsme řekli, Leandr se nebál ničeho kromě ran a smrti, jako Panurgos. Avšak nevyužije-li tak příznivé a romantické příležitosti, ta se nejspíš už nikdy nebude opakovat a s ní se rozplyne jeho životní sen, který mu už přišel tak draho, v pomádách, v kosmetických přípravcích, v prádle i v protivenstvích. A potom, když tam nepůjde, ta krásná neznámá bude jej podezřívát ze zbabělosti, pomyšlení až příliš strašné, jež by přivedlo k odvaze i toho nejzbabělejšího. Tato nesnesitelná představa přiměla Leandra k rozhodnutí. »Ale,« řekl si, »což když ta kráska, k vůli níž se vystavím nebezpečí, že mi někdo poláme kosti a hodí mě do díry, co když je to obstarožní vdova, natřená hlinkou a líčidlem, s falešnými vlasy a zuby? Není málo takových žhavých stařen, takových milostných upírů, jež na rozdíl od upírů hřbitovních si libují v mladém, svěžím mase! Ho! ne; ta je mladá a plná půvabu, tím jsem si jist. Co jsem zahlédl z jejího hrdla a hrudi, bylo bělostné, oblé, žádoucí a slibovalo divy, pokud jde o ostatní! Ano, půjdu, ovšemžel vstoupím do kočáru. Kočár! Jak vznešené a jak to krásně vypadá!«

Když se takto rozhodl, vrátil se Leandr ke *Francouzskému znaku*, při večeři se jídla sotva dotkl a odešel do svého pokoje, kde se vyšňořil co nejlépe, nešetřil jemným prádlem s prolamovaným vyšíváním, ani pudrem z kosatcového kořene, ani pižmem. Vzal si také dýku a meč, třebaže by v případě potřeby vůbec nevěděl, co s nimi, ale ozbrojený milenec přece jen na žárlivého manžela dělá lepší dojem. Potom si narazil klobouk až na oči, po španělském způsobu se zahalil do tmavého pláště a vyšel z hostince vlčím krokem, při čemž měl to štěstí, že zlomyslný Scapin ho nezahlédl, protože už hlasitě chrápal ve své komůrce na druhém konci pavlače.

Ulice byly dávno už prázdné, v Poitiers se chodilo brzy spat. Leandr nepotkal živé duše, až na několik hubených koček, které se tu melancholicky potulovaly a při zvuku jeho kroků mizely pod špatně zasazenými dveřmi nebo v okénku do sklepa. Náš galán vyšel na kostelní náměstí, právě když zazněl poslední půlnoční

úder a vyhnal svým pochmurným dozníváním sovy ze staré věže. V tom tichu noci vyvolalo truchlivé chvění odbíjející hodiny v pramálo klidné duši Leandrově posvátnou a tajemnou hrůzu. Připadalo mu to, jako by slyšel svůj vlastní umíráček. V té chvíli měl chuť se obrátit a místo běhání za nočním dobrodružstvím jít si rozumně lehnout sám do kanafasu; ale uviděl kočár, čekající na označeném místě, i to pážátko, poslíčka maskované dámy, jež stálo na stupátku a drželo otevřené dveře. Nebylo už možno ucouvnout, vždyť málokdo má odvalu být zbabělý před svědky. Chlapec i kočí už Leandra uviděli; přistoupil tedy s odhodlaným výrazem, jež uvnitř usvědčovalo ze lži silné bušení srdce, a vstoupil do vozu na pohled neochvějně jako Galaor.

Sotva Leandr dosedl, kočí pobídl koně a ti se dali do vytrvalého klusu. V kočáře byla úplná tma; nejenže byla noc, ale okna byla zatažena koženými záclonami a ven nebylo vůbec vidět. Páže zůstalo stát na stupátku a nebylo možno s ním navázat rozmluvu a vytáhnout z něho sebemenší vysvětlení. Vypadalo ostatně velmi skoupé na slovo a málo ochotné říci, co vědělo, vědělo-li vůbec něco. Náš herec hmatal po polštářích, byly sametové, prošívané a s třapci; pod nohama cítil tlustý koberec a vdechoval slabou ambrovou vůni, jež se linula z vnitřního vyložení a svědčila o eleganci a vytříbeném vkusu. Musí to být rozhodně urozená osoba, ke které ho tak tajuplně veze ten kočár! Pokoušel se orientovat, ale znal málo Poitiers; nicméně po nějaké době se mu zdálo, že rachení kol se už neodráží od zdi a že nejedou už přes stoky. Jsme mimo město, ve volné krajině, a jedeme k nějakému útulku, který se dobře hodí k milování i k vraždě, pomyslně si Leandr s lehkým zachvěním a položil ruku na dýku, jako by před ním v temnotě seděl krvelačný manžel nebo rozlícený bratr.

Konečně vůz zastavil. Pážátko otevřelo dveře; Leandr vystoupil a proti němu se černala vysoká zeď, která mu připadala jako zeď parku nebo zahrady. Brzy v ní rozeznal branku, jež svými zčernalými, rozpraskanými a mechem pokrytými prkny zprvu splývala s kamennou zdí. Páže prudce přitlačilo hlavu jednoho z rezavých hřebíků, jimiž byla prkna sbita, a branka se pootevřela.

„Podejte mi ruku,“ řeklo páže Leandroví, „povedu vás; je příliš tma, abyste mohl jít za mnou tím labyrintem stromů.“

Leandr poslechl a po několik minut kráčeli spolu dost hustým stromovým, třebaže tu stálo teď v zimě s holými větvemi, a suché listí jim šustilo pod nohama. Potom se dostali mezi parkové záhony, vroubené zimostřádem a ozdobené v pyramidu seříznutými tisy, jež ve tmě dostávaly neurčitou podobu přízraků nebo stráží, což bázlivého herce ještě více vyděsilo. Přešli park a vystoupili spolu na rampu terasy, kde stál venkovský pavilon s kupolovitou střechou, na rozích ozdobený kamennými vázami. Tyto podrobnosti náš galán rozeznal v šerém světle, jaké noční obloha vždycky rozlévá po otevřených místech. Pavilón by byl vypadal neobydlený, avšak z jednoho okna, jehož výklenek se rýsoval v temném pozadí celku, pronikal hustou damaškovou záclonou slabý červenavý svit.

Za touto záclonou bezpochyby čeká ta maskovaná dáma, jistě také rozrušená, vždyť při těchto milostných výpravách ženy riskují svou dobrou pověst a někdy i život stejně jako milovníci, když se to náhodou manžel dozví a je právě ve špatné náladě. Ale v té chvíli Leandr už neměl strach; uspokojená pýcha mu zastřela nebezpečí. Kočár, páže, zahrada, pavilón, to vše ukazovalo na velkou dámu a zápletka se rozvíjela způsobem, v němž nebylo nic pouze měšťanského. Vznášel se v oblacích a jeho nohy se nedotýkaly země. Byl by si přál, aby ten zlolajný posměváček Scapin jej viděl v této slávě a triumfu.

Páže strčilo do velkých zasklených dveří a odešlo, zanechavši Leandra o samotě v pavilonku, zařízeném s velkým vkusem a nádherou. Klenba, již tvořila bání střechy, představovala tmavomodrou oblohu, na níž pluly růžové obláčky a poletovali Amorci v rozmanitých přepůvabných polohách. Stěny lehounce pokrývaly čalouny, vyzdobené výjevy, vypůjčenými z románu *Astrée* od pana Honoré d'Urfého. Sekretáře po florentském způsobu vykládané polodrahokamy, křesla potažená červeným sametem a s třapci, stůl pokrytý tureckým kobercem, vázy z čínského porcelánu, i v té zimní době plné květin, ukazovaly s dostatek, že paní toho místa je bohatá a urozená. Ze zlaceného stojanu se vztahovaly jako svícny černošské ruce z černého mramoru a vrhaly na tu nádheru záři svých svíček. Leandr, oslněn tou skvělostí, si zprvu ani neuvědomoval, že v salónu nikdo není; shodil se sebe plášť, odložil jej

i s kloboukem na rozkládací křesílko, před benátským zrcadlem si poopravil jednu kadeř, jejíž úpravnost byla porušena, zaujal nejpůsobivější pózu ze svého repertoáru a řekl si, rozhlížeje se kolem:

»Nu tak! kde je bohyně těchto míst? vidím sice chrámek, ale nikoli modlu. Kdy vyjde ze svého oblaku a ukáže se jako pravá bohyně každým coulem, jak říká Vergilius?«

Když Leandr ve své vnitřní galantní květomluvě došel až sem, poodhrnul se záhyb závěsu z tmavě růžového indického damašku a uvolnil vstup té maskované dáme, jež obdivovala Lygdamona. Měla ještě tu černou sametovou škrabošku, což našeho herce znepokojilo.

»Je snad ošklivá?« pomyslil si, »ta láska v masce mě leká.« Jeho obava měla krátké trvání, protože dáma postoupila doprostřed salónu, kde uctivě zůstal Leandr, sňala škrabošku, odhodila ji na stůl, odhalujíc ve světle svíček dost pravidelný a příjemný obličej, v němž zářily dvě krásné oči barvy španělského tabáku a ústa červená jako třešně se spodním rtem rozpůleným drobnou rýhou se usmívala pěknými zoubky. Kolem toho obličej se vinuly bohaté kadeře hnědých vlasů, jež splývaly až na bělostná a plná ramena a dovolily si laskat i obrysy jistých polokoulí, jejichž vzdouvání prozrazovalo chvění krajek, jež je zahalovaly.

„Paní markýza de Bruyères!“ zvolal Leandr, překvapen na nejvyšší míru a trochu vylekán, protože se mu vrátila vzpomínka na baštonádu, „je to možné? zahrává si snad se mnou nějaký sen? mohu se odvážit věřit v to nedoufané štěstí?“

„Nemýlíte se, příteli,“ řekla markýza, „jsem opravdu paní de Bruyères a doufám, že jako vaše oči poznává mě i vaše srdce.“

„Oh! váš obraz je do něho vypálen plamenem,“ odpověděl Leandr procítěně, „stačí mi obrátit pohled do sebe a vidím vás tam se všemi vašimi půvaby a v celé vaší dokonalosti.“

„Děkuji vám,“ řekla markýza, „že jste si na mne zachoval tak dobrou vzpomínku. To ukazuje, že máte duši dobrou a ušlechtilou. Musila jsem se vám zdát krutá, nevděčná a falešná. Ale ach! mé slabé srdce je až příliš něžné a byla jsem daleka toho, abych byla necitelná k milostnému zaujetí, které jste mi projevovat. Dal jste svůj dopis nespolehlivé komorné a tak se dostal do rukou mar-

kýzovi. To on vám poslal odpověď, kterou jste dostal a jež vás oklamala. Později pan de Bruyères, směje se nad tím svým podaným kouskem, jak tomu říkal, dal mi číst jako něco dokonale směšného ten váš list, z něhož mluvila nejživější a nejčistší láska.

Mělo to však jiný účinek, než očekával. Cit, který jsem k vám chovala, tím jenom vzrostl a já jsem se rozhodla, že vás odměním za příkoří, kterého se vám kvůli mně dostalo. Víím, že můj manžel je zaujat svým novým výbojem, a tak jsem přijela do Poitiers, skryta pod tou škraboškou, slyšela jsem vás, jak skvěle dovedete vyjadřovat smyšlenou lásku, a chtěla jsem vidět, budete-li stejně výmluvný, když budete hovořit opravdu za sebe sama.“

„Paní,“ řekl Leandr a poklekl na polštářek u nohou markýzy, která klesla do křesla jako vyčerpaná úsilím, s nímž při tom doznání musila přemáhat ostych, „paní, nebo spíše královno a bohyň, co jsou nafintěná slova, falšované plameny, *conceitti* ze studena vymyšlené básníky, kteří si přitom hryžou nehty, čím jsou prázdné vzdechy na kolenou před herečkou, namazanou červenou hlinkou a jejíž roztržité oči bloudí v publiku, co to vše znamená vedle slov, jež tryskají z duše, vedle ohně, který spaluje až do morku kostí, vedle hyperbol vášně, pro niž celý vesmír nemůže poskytnout dost skvělé obrazy, aby jimi ozdobila svou modlu, a vedle rozletu srdce, které by chtělo vyrazit z hrudi, kde je uzavřeno, a položit se jako polštář pod nohy milované? Račte vědět, nebeská paní markýzo, že sice v divadelních kusech vyznávám lásku horoucně, ale nikdy jsem nepohlédl na žádnou herečku a má myšlenka se nese vždycky výše, k dámě krásné, urozené, oduševnělé, jako jste vy, a jenom tu miluji pod jmény Sylvie, Doralice a Isabelly, jež jsou jejími symboly.“

Při tom proslovu Leandr jako dobrý herec nezapomněl, že přednes musí být doprovázen mimikou, skláněl se nad rukou, kterou mu markýza ponechala, a pokrýval ji žhavými polibky. Markýza nechávala bloudit své bílé, dlouhé prsty, plné prstenů, v hedvábné a navoněné kšticí hercově a pololežíc v křesle bloudila nepřítomným pohledem po okřídlených Amorcích na tmavomodrém pozadí stropu.

Pojednou markýza Leandra odstrčila a kolísajíc vstala.

„Oh! přestaňte,“ řekla selhávajícím a zadýchaným hlasem, „přestaňte, Leandre, vaše polibky mě pálí a přivádějí k šílenství.“

A opírajíc se rukou o stěnu došla ke dveřím, kudy vstoupila, a zvedla závěs, jehož záhyby se pak zavřely za ní i za Leandrem, který přiskočil, aby jí poskytl podporu.

Zimní Jitřenka si dýchala na zčervenalé prsty, když Leandr, dobře zahalený v plášti a zpola spící v koutě kočáru, přijížděl k bráně do Poitiers. Pozvednuv cíp záclony, aby poznal cestu, uviděl zdálky markýze de Bruyères, který šel vedle Sigognaca a mířil právě k místu určeném pro souboj. Leandr hned zase spustil koženou záclonu, aby ho nespatriil markýz, který se dostal až těsně k vozu. Úsměv dokonalé pomsty mu pohrával na rtech. Rány holí byly zaplacený.

Zvolené místo bylo chráněno před větrem dlouhou zdí, jež poskytovala také tu výhodu, že skrývala bojující před náhodnými pocestnými, kteří by přešli kolem. Půda byla pevná, dobře udušaná, bez kamení a bez hrud a bez trsů trávy, které by mohly překážet pod nohama, a měla všechny náležitosti, aby si tam lidé dbalí cti mohli zdvořile podříznout hrdlo.

Hned nato přišel také vévoda de Vallombreuse a rytíř Vidalinc a s nimi bradýř – ranhojič. Čtyři šlechtici se pozdravili s povýšenou dvorností a ledovou zdvořilostí, jak se sluší na dobře vychované lidi, kteří se jdou bít na smrt. Na tváři mladého vévody, dokonale klidného a ostatně jistého vlastní obratností, bylo možno číst naprostou bezstarostnost. Sigognac se držel neméně dobře, ačkoli to byl jeho první souboj. Markýz de Bruyères byl touto jeho chladnokrevností velmi spokojen a viděl v ní dobré znamení.

Vallombreuse odhodil plášť a klobouk a rozepnul si kazajku, kteréžto pohyby jeden po druhém provedl i Sigognac. Markýz a rytíř změřili meče soupeřů. Byly stejné délky.

Oba šli na svá místa, vzali meč a postavili se do střeHu.

„Hotovo, pánové, a bijte se jako muži,“ řekl markýz.

„Zbytečná připomínka,“ podotkl de Vidalinc, „ti se budou bít jako lvi. Bude to skvostný souboj.“

Vallombreuse, který dělej co dělej si nemohl zabránit, aby Sigognacem trochu nepohrdal, a domníval se, že v něm bude mít

jen slabého soupeře, byl překvapen, když se ledabyle zkusmo dotkl baronovy oceli a setkal se s pružnou a pevnou čepelí, která s podivuhodnou snadností odrážela jeho výpady. Zpozorněl, potom zkusil několik fint, ale ty byly ihned uhodnuty. Jakmile ponechal nejmenší možnost, už k němu letěl Sigognacův hrot a nutil ho, aby se okamžitě kryl. Riskoval útok; jeho rapír, odražený mistrnou odvetou, jej nechal bez krytu, a kdyby nebyl prudce přešel do záklonu, byl by zasažen rovnou do prsou. Pro vévodu boj dostal jinou tvářnost. Měl za to, že jej bude moci řídit podle své libosti a po několika utkáních zranit Sigognaca, kde bude chtít, použitím rány, která mu až dosud nikdy neselhala. Nejenže už nebyl pánem toho, aby mohl útočit, kdy se mu zlíbí, ale potřeboval všechnu svou obratnost, aby se bránil. Jakkoli se snažil zachovat chladnou krev, vzmáhal se v něm hněv; cítil, že se stává horečně nervózním, kdežto Sigognac byl nepohnutý, jako by mu při bezvadném střehu dělalo radost ho dráždit.

„My se nepohne, když naši přátelé šermují?“ obrátil se rytíř de Vidalinc na markýze de Bruyères; „je pěkně chladno dnes ráno, zašermujme si také trochu, abychom se zahřáli.“

„Velmi rád,“ řekl markýz, „protáhneme si kosti.“

Vidalinc byl v šermířském umění lepší než markýz de Bruyères a po několika utkáních mu suchým a rychlým výpadem vyrazil meč z ruky. Poněvadž mezi nimi nebyla žádná zášť, přestali v dobré shodě a jejich pozornost se vrátila k Sigognacovi a Vallombreusovi.

Vévoda, tísněn přesnou a rychlou prací baronovou, už několikrát změnil místo. Unavoval se a začal se zadýchávat. Při rychlých střetnutích čepelí co chvíli se zableskla modravá jiskra, ale odvěta proti útoku slábla a povolovala. Sigognac protivníka unavil a teď na něho dorážel ranami a výpady a vévoda stále ustupoval.

Rytíř de Vidalinc zbledl a začal mít o svého přítele obavy. V očích toho, kdo se vyznal v šermu, bylo jasné, že všechny výhody jsou na straně Sigognacově.

„Proč k ďáblu,“ zašeptal Vidalinc, „Vallombreuse nezkusí ránu, které ho naučil neapolský Girolamo a kterou ten Gaskonč jistě nezná?“

Mladý vévoda, jako by četl přítelovu myšlenku, pokusil se o tu proslulou ránu, ale ve chvíli, kdy ji chtěl švihnutím provést, Sigognac jej předešel a zasáhl ho tak důkladně, že mu probodl předloktí naskrz. Tím bolestivým zraněním vévodovy prsty povolily a rapír mu vypadl na zem.

Sigognac se s dokonalou dvorností ihned zastavil, ačkoli mu mohl dát ještě ránu, aniž porušil pravidla souboje, vždyť nebylo řečeno, že má zůstat u první krve. Opřel hrot své čepele o zemi, dal si levou ruku v bok a stál, jako by čekal, co učiní soupeř. Vidalinc na Sigognacův souhlasný pokyn podal Vallombreusovi meč, ale ten jej nemohl v ruce udržet a dal znamení, že má dost.

Načež Sigognac a markýz de Bruyères co nejzdvořileji pozdravili vévodu de Vallombreuse a rytíře de Vidalinca a dali se zpět cestou k městu.

HLAVA VE SVĚTLÍKU

Vévoda de Vallombreuse byl opatrně usazen do nosítek, ruku mu už ranhojič ovázal a zavěsil na pásku. Zranění ho sice na několik týdnů vyřadilo z možnosti zacházet mečem, ale nebylo nikterak nebezpečné; čepel projela pouze masem a neporanila tepnu ani šlachy. Zajisté že rána ho bolela, ale jeho pýcha krvácela mnohem více. Však také k lehkému svrštění černého obočí, jež si chvílemi vynutila bolest, přidával se u mladého vévody chladný hněvivý výraz a jeho zdravá ruka křečovitě rvala sametový potah nosítek. Cestou vícekrát vyklonil hlavu a plísnil nosiče, ačkoli ti šli naprosto rovnoměrnými kroky a vyhledávali rovná místa, jen aby nedošlo ani k nejmenšímu otřesu; ale poraněný jim stejně nadával »trkvasů« a sliboval, že je dá spráskat, protože s ním třesou, říkal, jako se salátem v košíku.

Když se dostal domů, odmítl ulehnout, jen se opřel o polštáře na lehátku a dal si zahalit nohy hedvábnou prošivanou přikrývkou, kterou mu přinesl komorník Picard, velmi překvapený a užaslý, že pán se vrátil zraněn, protože při šermířské obratnosti mladého vévody to byla věc zcela neobvyklá.

Rytíř de Vidalinc seděl vedle svého přítele na skládací židli a každou čtvrt hodinu mu podával lžičku posilujícího léku, jak to předepsal ranhojič. Vallombreuse setrval v mlčení, ale třebaže předstíral klid, bylo vidět, že v něm vře temný hněv. Konečně ten vztek propukl do prudkých slov:

„Chápeš to, Vidalincu, že ten hubený, oškubaný čáp, který uletěl ze zřícené věže svého hrádku, aby tam nepošel hladem, chápeš

to, že zrovna on mě musel tak zřídít tím svým dlouhým zobákem? Mne, který jsem se měřil s nejlepšími šermíři, jací v naší době jsou, a vždycky jsem se vrátil z trávníku bez škrábnutí, a naopak jsem tam vždycky nechal nějakého galána omdlelého a s očima v sloup v náruči jeho svědků!?”

„I ti nejšťastnější a nejohratnější mají někdy smolný den,“ odpověděl průpovídka Vidalinc. „Štěstěna nemá stále stejnou tvář; jednou se usmívá, jindy se mračí. Až dosud jste si na ni rozhodně nemohl stěžovat, mazlila se s vámi jako s nejmilejším dítětem.“

„Což to není hanba,“ pokračoval Vallombreuse a ještě víc se rozehrával, „že ten směšný panák, ten groteskní zemánek, který dostává bití a pohlavky na prknech v pitomých fraškách, že ten zmohl vévodu de Vallombreuse, kterého dosud nikdo neporazil! Nejspíš se v kůži toho podařeného komedianta skrývá zabiják z povolání.“

„Jeho pravé společenské postavení přece znáte, markýz de Bruyères se za něho zaručil,“ řekl Vidalinc, „nicméně jeho nesrovnatelná zručnost v zacházení mečem mě přivádí k údivu, překonává v tom i ty nejohratnější. Ani slavní mistři šermu Girolamo a Paraguante nemají rychlejší a přesnější ruku. Pozoroval jsem ho dobře při tom utkání, i ti nejproslulejší by při tom zbledli závistí. Jen všechna vaše obratnost a to, co vás naučil Neapolitán, vás uchránily, že jste nebyl těžce zraněn. Vaše porážka je ještě vítězství, Marcilly a Duportal si přece na svém šermu zakládají a jejich čepele jsou vskutku dobré, ale s takovým protivníkem by bezpochyby zůstali ležet na trávě.“

„Nemohu se dočkat, až se mi rána zavře,“ začal znovu vévoda po chvíli mlčení, „vyprovokuji ho znovu a tohle mu oplatím.“

„Tak riskantní věc vám vůbec neradím,“ řekl rytíř, „mohl byste mít ruku zesláblou a to by zmenšilo vaši naději na vítězství. Ten Sigognac je nebezpečný protivník a nelze se o něho neopatrně otírat. Teď zná váš způsob boje a jistota, kterou dává první výhra, zdvojnásobí jeho síly. Cti bylo učiněno zadost, utkání bylo vážné. Zůstaňte při tom.“

Vallombreuse vnitřně cítil správnost těchto důvodů. Sám dostatečně studoval šerm a považoval se v něm za znamenitého, pochopil tedy, že jeho meč, třebaže je dost obratný, se nikdy nedo-

stane na hrud Sigognacovu, chráněnou tou neproniknutelnou obranou, proti níž ztroskotalo všechno jeho úsilí. Byl tím rozhořčen, ale musil přiznat tu udivující převahu. Byl dokonce nucen si potichu říci, že baron ho nechtěl zabít a způsobil mu právě jen takové zranění, aby ho vyřadil z boje. Tato velkodušnost, která by méně zpupnou povahu dojala, podráždila jeho pýchu a jen ještě otráвила jeho mstivé záští. Být poražen! Byl tím pomyšlením zcela bez sebe. Tvářil se, že přijímá rady svého přítele, avšak z jeho zachmuřeného a divokého obličejce bylo možno uhodnout, že v mozku už se mu rýsuje černý plán pomsty, plán, který musí ještě vykvasit ve mstivé zlobě, aby došel skutku.

„To budu teď vypadat před Isabellou,“ řekl, pokoušeje se o úsměv, ale byl to kyselý úsměv, „s tou rukou, kterou mi propíchl její galán. Invalidní Kupido u Grácií nic nesvede.“

„Zapomeňte na tu nevděčnici,“ řekl Vidalinc. „Koneckonců, vždyť ji nemohlo napadnout, že by nějaký vévoda mohl mít rozmar zamilovat se do ní. Vezměte zase na milost tu puťku Corisan-du, která vás má z celé duše ráda a pláče celé hodiny u vašich dveří jako odkopnutý pes.“

„Nevyslovuj to jméno, Vidalincu, chceš-li, abychom zůstali přáteli. Ty unylé něžnůstky, které žádná urážka neodradí, jsou mi protivné a dráždí mě. Já potřebuji povýšený chlad, vzdornou pýchu, nedostupnou ctnost! Jak mi připadá roztomilá a rozkošná ta pohrdavá Isabella! Jsem docela rád, že zhrdá mou láskou, vždyť kdyby ji byla hned přijala, byla by už vyprchala! Rozhodně nemůže mít nízkou a všední duši, když při svém postavení dovedla odmítnout velmože, který ji vyznamenává a který nevypadá tak docela špatně, dá-li se věřit dámám z našeho města. Do mého citu se vkrádá jakási úcta, a tu nemám ve zvyku přiznávat ženám; ale jak odstranit toho zatraceného zemánka, toho nešťastného Sigognaca, aby ho čert vzal?“

„To nebude snadné,“ řekl Vidalinc, „ten se teď má na pozoru. A i kdyby se vám podařilo ho odstranit, nesmazal byste tím Isabellinu lásku k němu, a vy víte lépe než kdo jiný, jak jsou ženy v citech tvrdošíjné, sám jste to často zakusil.“

„Oh! kdybych mohl barona zabít,“ pokračoval Vallombreuse, nikterak nepřesvědčen rytířovými argumenty, „brzy bych si s tou

holkou poradil, třebaže dělá upejpvavou a ctnostnou. Na nic se tak rychle nezapomene jako na mrtvého milence.“

Vidalinc sice nebyl toho mínění, ale nepovažoval za vhodné pouštět se v tom směru do sporu, který by mohl zhoršit podrážděnou náladu Vallombreusovu.

„Napřed se hleďte uzdravit a pak už na něco přijdeme; tyto řeči vás unavují. Hleďte si trochu odpočinout a netýrejte se tak; nebo mě ranhojič vyhubuje a řekne mi, že jsem špatný ošetřovatel, nebudu-li vás mít k tomu, abyste dal klid tělu i duchu.“

Poraněný se při té připomínce poddal, zmlkl, zavřel oči a zanedlouho usnul.

Sigognac a markýz de Bruyères se klidně vrátili do hostince *U francouzského znaku*, kde jako praví diskretní šlechtici neřekli ani slovo o souboji, ale zdi, o nichž se říká, že mají uši, mají také oči: vidí při nejmenším tak dobře, jako slyší. Na tom zdánlivě tak opuštěném místě ne jeden zvědavý pohled špehoval rozmanité fáze boje. Z venkovské zahálky se líhne mnoho těch neviditelných nebo sotva postřehnutelných mušek, které se slétají na místa, kde se má něco dít, a které potom to všude vybzučí. Už při snídani celé Poitiers vědělo, že vévoda de Vallombreuse byl poraněn v utkání s neznámým soupeřem. Sigognac žil v hostinci velmi uzavřeně a veřejnost znala jenom jeho masku, nikoli tvář. Tato záhada velmi dráždila zvědavost a fantazie pracovala všemi směry, aby odkryla jméno vítěze. Je zbytečné vykládat o všech bizarních domněnkách, které se jen hemžily. Kdekdo si pracně budoval svou, opíraje se o co nejfrivolnější a nejsměšnější smyšlenky, ale nikoho nenapadlo něco tak nevhodného, že by skutečným vítězem byl kapitán Fracasse, ten, jemuž se večer každý tak smál. Souboj mezi velmožem a komediantem byl takovou nehorázností a nestvůrností, že nemohlo vzniknout ani tušení. Mnozí z dobré společnosti poslali do paláce Vallombreuse poptat se po vévodově zdraví, doufajíce, že se jim podaří získat nějaký náznak z obvyklé nediskretnosti sluhů; avšak lokajové mlčeli jako němí v serailu, z toho dobrého důvodu, že sami nic nevěděli.

Svým bohatstvím, vznešeností, krásou a úspěchy u žen vzbudil Vallombreuse mnoho řevnivé nenávisti, která se neodvážila otevřeně vystoupit, ale jejíž temné zlomyslnosti dělala náramně do-

bře jeho porážka. Byl to první nezdar, který na něho dolehl, a všichni ti, jichž se dotkla jeho zpupnost, měli radost z rány, jež zasáhla jeho samolibost na nejcitlivějším místě. Nepřestávali vyprávět, ačkoli to vůbec neviděli, o udatnosti, obratnosti a skvělém zjevu soupeře. Dámy všechny měly více méně co si stěžovat, pokud šlo o chování mladého vévody vůči nim, protože ten byl z mužů, kteří lásku nejen obětují, ale jejichž zlá svévole dokáže i pošpinit oltář, před nímž žena pálí kadidlo, a tak byly plny nadšení pro toho, který pomstil jejich skrytá příkoří. S radostí by ho byly ověnčily vavřínem a myrtou: vyjímáme z jejich počtu něžnou Corisandu, která při té zprávě myslila, že se zblázní, veřejně plakala, a riskujíc, že bude příkře odbyta, dokázala překročit zákaz a promluvit nikoli s vévodou, který byl v tom směru příliš strážěn, ale s rytířem de Vidalincem, mírnějším a slitovnějším, a tomu dalo mnoho práce uklidnit tuto milenkou, citlivější víc, než bylo záhodno, k neštěstí nevděčníka.

Nicméně jako nic na tomto pozemském světě pod sluncem a pod měsícem nemůže zůstat utajeno, vyšlo od mistra Bilota, který to měl od markýzova komorníka Jakuba, jenž byl přítomen Sigognacově rozmluvě se svým pánem na večeři u Zerbiny, že neznámým hrdinou a přemožitelem vévody de Vallombreuse je, a nelze o tom pochybovat, kapitán Fracasse nebo lépe řečeno baron, který se z lásky dal angažovat k potulné herecké společnosti Herodově. Pokud jde o jméno, to Jakub zapomněl. Je to prý jméno, které končí na *gnac*, což je koncovka obvyklá v gaskoňském kraji, ale že si je jist jeho urozeností.

Tato historka, pravdivá, třebaže tak romantická, měla v Poitiers veliký ohlas. Kdekdo se zajímal o toho šlechtice, tak statečného a tak dobrého šermíře, a když se na jevišti objevil kapitán Fracasse, dlouhý potlesk, ještě než otevřel ústa, svědčil o tom, v jaké je přízni. Ty nejvznešenější a nejzazobanější dámy se neostýchaly mávat kapesníky. Také Isabelle se dostalo hlučnějšího potlesku než obvykle, až to tu mladou osůbku skoro přivedlo z míry a vyvolalo jí na tvářích pod lícidlem přirozenou červeň studu. Aniž přerušila hru, odpověděla na ty projevy přízně skromnou úklonou a roztomilým pokývnutím.

Herodes si mnul ruce radostí a široká bledá tvář se mu roztáhla

jako měsíc v úplňku, protože příjem byl báječný a pokladna se mu div neroztrhla peněžním překrvením, protože kdekdo chtěl vidět toho pověstného kapitána Fracasse, herce a šlechtice, jež nezalekly hole ani meče a jenž jako statečný bitec za krásu se nebál změřit se s vévodou, který byl postrachem i těch nejodvážnějších. Blazius však si nesliboval nic dobrého od toho úspěchu; obával se, nikoli bezdůvodně, mstivé povahy Vallombreusovy, jež zajisté najde způsob, jak si vylít zlost a zahrát společnosti špatný kousek. Hliněné hrnce se sice nerozbily při prvním nárazu, říkal, ale bude dobře, když nenarazí na železné, kov je přece tvrdší než hlína. Načež Herodes, spoléhaje na oporu Sigognacovu a markýzovu, se na něho zlobil, že je zbabělec, poděs a klapzuba.

Kdyby baron nebyl tak upřímně zamilován do Isabelly, mohl se snadno dopustit nevěry, a nejen jedné, vždyť leckterá kráska se na něho usmívala převelice něžně, nic nehledíc na jeho výstřední kostým, na jeho papírový, rumělkou nabarvený nos, ani na jeho směšnou roli, která se vůbec nehodila k romantickým představám. Dokonce i Leandrův úspěch byl tím ohrožen. Zbytečně se vyšňořil, marně se nadouval jako holub rousňák, marně nakrucoval prstem kadeře paruky a ukazoval solitér a odhaloval zuby až na dásně; neúčinkovalo to a byl by se vztekl zlostí, jenže aspoň *la Dama tapada* byla na svém místě, laskala ho pohledem, odpovídala na jeho pohledy drobnými pohyby vějířem na okraji lóže a jinými známkami milostné souhry. Jeho nynější blaženost nalévala balzám na to malé zranění ješitnosti a útěchou za to, že už není hvězdou večera, byly mu rozkoše, jež slibovala noc.

Herci se vrátili do hostince, a když Sigognac doprovodil Isabellu až k jejímu pokoji, mladá herečka proti svému zvyku ho pozvala dovnitř. Pokojská rozsvítila svíčku, přiložila do krbu a diskrétně odešla. Když se za ní zavřel závěs, Isabella vzala Sigognaca za ruku a stiskla mu ji s větší silou, než se dalo čekat od těch křehkých a jemných prstů, a řekla mu hlasem, který jí selhával vzrušením: „Přísahaňte, že už se nebudete k vůli mně bít. Přísahaňte, máte-li mě rád, jak říkáte.“

„To je přísaha, jakou nemohu složit,“ řekl baron; „stane-li se, že nějaký troufalec k vám bude neuctivý, potrestám jej jistě, a to musím, i kdyby to byl princ.“

„Pomyslete na to,“ pokračovala Isabella, „že já jsem jen ubohá herečka, na niž si může dovolit první, kdo přijde. Veřejné mínění, kterému, bohužel, divadelní mravy dávají za pravdu, to říká, že každá herečka je zároveň i kurtizánou. Která žena vstoupí na prkna, patří publiku; hltavé pohledy dopodrobna probírají její půvaby, zkoumají její vnady a představitost se jí zmocňuje jako milenky. Každý ji zná a myslí si tedy, že ona ho také zná, a dostane-li se za kulisy, ohromí její stud neomalenou dotěrností, k níž mu ona svým jednáním vůbec nedala příčinu. A když je počestná? považují její ctnost za pouhou upejpavou přetvářku nebo za zistnou vypočítavost. To jsou věci, které musíme snášet, protože je nelze změnit. Teď už to musíte nechat na mně a věřit, že dovedu odměřeným chováním, suchým slovem, chladným pohledem odmítnout nestydaté drzosti velkých pánů, hejsků a hloupých panáků všeho druhu, kteří se naklánějí nad mou toaletou nebo o přestávkách škrábou hřebenem na dveře mé šatny. Suchá rána kosticí přes prsty, které si příliš dovolují, je tak dobrá jako rána vašim rapírem.“

„Dovolte mi věřit, rozmilá Isabello,“ řekl Sigognac, „že meč galantního muže se hodí, aby v té věci zdůraznil pádnost kostice počestné ženy, a neberte mi tu povinnost být vašim obráncem a rytířem.“

Isabella stále držela Sigognacovu ruku a upírala na něho své modré oči, plné něhy a němé prosby, aby na něm vyloudila touženou přísahu; ale baron tomu nechtěl rozumět, ve věci cti byl neústupný jako hidalgo a byl by raději podstoupil tisíc smrtí, než by strpěl, aby se někdo zachoval neuctivě k jeho milé; chtěl, aby Isabella i na prknech byla v takové vážnosti jako vévodkyně v salónu.

„Nuže, slibte mi aspoň,“ řekla mladá herečka, „že se nebudete vydávat v nebezpečí pro malicherné příčiny. Oh! v jakém neklidu a v jaké úzkosti jsem čekala na váš návrat! Vždyť jsem věděla, že jste se šel bít s vévodou, o němž každý mluví s hrůzou. Zerbina mi všechno vypravovala. Jste zlý, že takhle trýzníte mé srdce! Vy muži vůbec nemyslíte na nás, ubohé ženy, když jde o vaši pýchu; jdete, a neslyšíte vzlyky, nevidíte slzy, jste hlouší, slepí, krutí. Kdyby vás byl zabil, víte, že bych byla zemřela?“



Slzy, které se třpytily Isabelle v očích při pouhém pomýšlení na nebezpečí, kterému se Sigognac vystavil, a vzrušené chvění jejího hlasu ukazovaly, že to něžné stvoření říká pravdu.

Baron de Sigognac, dojat tím upřímným citem více, než je možno vypovědět, objal volnou rukou Isabellu a přivinul ji na hrud, aniž kladla odpor, a jeho rty se lehce dotkly schýleného čela mladé ženy, jejíž vzrušené oddychování cítil na svém srdci.

Zůstali tak několik minut mlčky, v zanícení, z něhož milenec, méně uctivý než Sigognac, by byl bezpochyby těžil, ale jemu se přičilo využít tohoto čistého odevzdání, jež vyvolala bolest.

„Uklidněte se, drahá Isabello,“ řekl něžně žertovným hlasem, „mrtvý nejsem a dokonce jsem protivníka poranil, ačkoli je považován za dost dobrého duelanta.“

„Vím, že máte statečné srdce a pevnou ruku,“ promluvila opět Isabella, „takového vás miluji, a nebojím se vám to říci, protože jsem si jista, že si budete vážit mé upřímnosti a že z toho nebudete chtít těžit. Když jsem vás viděla tak smutného a opuštěného na tom pochmurném zámku, kde uvadalo vaše mládí, pocítila jsem k vám něžný a trochu posmutnělý soucit. Štěstí mě neláká, jeho lesk mě činí plachou. Kdybyste tehdy byl šťastný, byla bych měla strach. Při té procházce na zahradě, kdy jste rozhrnoval trní přede mnou, utrl jste mi planou růžičku, jediný dárek, který jste mi mohl dát; nechala jsem do ní skanout slzu, než jsem ji vložila za ňadra, a dala jsem vám za ni svou duši.“

Slyše tato jemná slova chtěl Sigognac políbit krásné rty, které je vyřkly; avšak Isabella se mu vyvinula z objetí, bez plaché stydlivosti, ale s tou slušnou rozhodností, které galantní muž nesmí odporovat.

„Ano, miluji vás,“ pokračovala, „ale ne tak, jako milují jiné ženy; vaše sláva je mým cílem, nikoli mé potěšení. Přeji si, aby se věřilo, že jsem vaší milenkou; je to jediný důvod, který může omluvit vaši přítomnost v této komediantské tlupě. Co mi záleží na pomluvách, když si zachovám úctu k sobě samé a vím, že jsem počestná? Poskvrnění by mě zahubilo. Je to bezpochyby ta šlechtická krev, kterou mám v žilách, co mě nutí k náročné hrdosti, věru směšné, že? u herečky, ale já už jsem taková.“

Sigognac byl nesmělý, ale byl mladý. Toto rozkošné doznání

by nějakému hejskovi neřeklo nic, ale jej naplňovalo sladkým opojením a vzrušovalo jej na nejvyšší míru. Na tváře, obvykle tak blede, mu vystoupila živá červeň, zdálo se mu, že má plameny před očima; v uších mu zvonilo a srdce se mu chvělo až v hrdle. Jistěže nepochyboval vůbec o Isabellině ctnosti, ale myslil si, že trochu odvahy překoná její skrupule; slyšel, že šťastná hodinka zamilovaných přijde, přejde, a už se nevrátí. Ta mladá dívka byla tu před ním v celé slávě své krásy, takřka zářící, jako viditelná duše a anděl na prahu ráje lásky; udělal několik kroků k ní a objal ji se vzrušenou horoucností.

Isabella se nepokusila bránit se; ale naklonila se dozadu, aby se vyhnula polibkům mladého muže, a upřela na něho pohled plný výčitky a bolesti. Z krásných modrých očí jí vytryskly čisté slzy, pravé perly cudnosti, a stékaly jí po lících, jež náhle ztratily všechnu barvu, až na Sigognacovy rty; hrud se jí vzedmula potlačovaným vzlykem a celé tělo ochablo, jako by byla blízka mdlob.

Zmatený baron ji položil do křesla, a pokleknuv před ní, vzal ji za ruce, které ona mu ponechala, a prosil ji za odpuštění, omlouvaje se za to mladické vzkypaní, za ten okamžik závratí, jehož lituje a ježž chce odpykat naprostou odevzdaností.

„Velice jste mi ublížil,“ řekla konečně s povzdechem Isabella. „Tolik jsem důvěřovala vaší jemné citlivosti! mé vyznání lásky vám mělo stačit, už z jeho přímosti jste měl pochopit, že jsem odhodlána se vůbec nepoddát. Domnívala jsem se, že mě necháte, abych vás milovala podle svého, a že nebudete trýznit mou něžnost všedními výbuchy. Vzal jste mi tuto jistotu; nepochybují o vašem slovu, ale netroufám si už poslouchat své srdce. A bylo to pro mne tak milé vídat vás, naslouchat vám, číst vám myšlenky v očích! Chtěla jsem s vámi sdílet strasti a ponechat radosti jiným. Mezi všemi těmi hrubými muži, zhýralými a nevázanými, je přece jeden, říkala jsem si, který věří ve ctnost a dovede mít v úctě to, co miluje. Já, holka od divadla, která je ustavičně pronásledována odpornou galantností, snila jsem sen, že mám čistou lásku. Nežádala jsem si nic než dovést vás až na práh štěstí a potom se vrátit zase do stínu. Vidíte, že jsem nebyla příliš náročná.“

„Drahá Isabello, při každém slovu, které říkáte,“ zvolal Sigognac, „jen tím více cítím svou nehodnost; zklamal jsem anděl-

ské srdce; měl bych libat stopu vašich kroků. Ale neobávejte se už ničeho ode mne: manžel dovede ukrotit vznětlivost milence. Mám jenom své jméno; je čisté a bez poskvrny jako vy. Nabízím vám je, ráčíte-li je přijmout.“

Sigognac byl dosud na kolenou před Isabellou; při těch slovech se mladá dívka k němu sklonila, prudkým vášnivým pohybem mu vzala hlavu do rukou a vtiskla na baronovy rty letmé políbení, potom vstala a udělala několik kroků po pokoji.

„Budete mou ženou,“ řekl Sigognac, opojený dotykem těch úst, svěžích jako květina a žhavých jako plamen.

„Nikdy, nikdy!“ odpověděla Isabella s přemírou vzrušení; „ukážu se hodna takové cti tím, že ji odmítnu. Oh! milý příteli, v jakém nebeském unešení tone má duše! Vy si mě tedy vážíte? Vy byste se tedy odvážil vést mě se vztyčenou hlavou těmi sály, kde jsou portréty vašich předků, do té kaple, kde je hrobka vaší matky? Snesla bych bez bázně pohled mrtvých, kteří vědí všechno, a panenský věneček na mém čele by nelhal.“

„Cožel!“ vykřikl baron, „vy říkáte, že mě máte ráda, a nechcete mě přijmout ani jako milence ani jako manžela?“

„Nabídl jste mi své jméno, to mi stačí. Nechala jsem si je na minutku v srdci a teď vám je vracím. Na okamžik jsem byla vaší ženou a nikdy jinému patřit nebudu. Políbila jsem vás a v sobě samé jsem říkala ano. Nemám právo na tolik štěstí na zemi. Pro vás, drahý příteli, by to byla velká chyba zatížit svůj osud ubohou herečkou, jako jsem já; ať bych byla jakkoli počestná a čistá, stále by mi vytýkali mou divadelní minulost. Trpěl byste, až byste viděl chladné tváře a odměřené chování, s jakým by mě přijímaly velké dámy, trpěl byste a nemohl byste ty zlovolné vyzvat na souboj. Vy jste poslední potomek ušlechtilého rodu a vaší povinností je povznést zase dům, který nepřítel osudu upadl. Když jsem vás něžným pohledem přiměla k rozhodnutí odejít z vašeho venkovského sídla, myslil jste nejspíš na galantní dobrodružství a pomilování: to je velmi přirozené! Já se dívala do budoucnosti a myslila jsem na něco docela jiného. Viděla jsem vás, jak se vracíte ode dvora, v nádherném oděvu a v dobrém postavení. Sigognac byl opět v lesku jako kdysi; ve svých představách jsem už strhávala břecťan se zdí, věže jsem pokrývala novou břidlicí, sebrala jsem vy-

padlé kameny, dávala jsem zasklit okna, dala jsem pozlatit omšelé čápy na vašem erb, a když jsem vás dovedla až na hranice vašich panství, zmizela jsem, tlumíc v sobě vzdech.“

„Váš sen se splní, šlechetná Isabello, ale ne tak, jak to říkáte, to rozuzlení by bylo příliš smutné. Vy první a s rukou v mé ruce překročíte ten práh, až z něho zmizí trní opuštěnosti a nepřízně osudu.“

„Ne, ne, to bude nějaká krásná, urozená a bohatá dědička, ve všech směrech vás hodná, kterou budete moci s pýchou ukázat přátelům a o níž nikdo neřekne s křivým úsměvem: »Tu jsem vypískal, nebo té jsem tleskal tam a tam.«“

„To je ukrutnost, ukazovat se tak hodnou zbožňování a tak dokonalou, a přitom mě přivádět k zoufalství,“ řekl Sigognac. „Potevřít nebe a hned je zase zavřít, nic není tak barbarského. Ale já to rozhodnutí obměkčím.“

„Nepokoušejte se o to,“ pokračovala Isabella, „je nezvratné. Pohrdala bych sama sebou, kdybych ustoupila. Spokojte se tedy láskou nejčistší, nejopravdovější, nejoddanější, jaká kdy byla v ženském srdci, ale nechtějte nic jiného. Což je to opravdu tak zlé,“ dodala s úsměvem, „být zbožňován naivkou, kterou mnozí proti všemu vkusu shledávají rozkošnou? I sám Vallombreuse by byl na to hrdý!“

„Dát se, a zároveň se tak naprosto odepřít, do téhož poháru nalít takovou sladkost i takovou hořkost, med a absint, to jenom vy jste schopna takové nesrovnalosti.“

„Ano, já jsem podivné děvče,“ řekla Isabella, „to mám po své matce; ale musíte mě brát takovou, jaká jsem. Kdybyste naléhal a trápil mě, dovedla bych odejít do nějakého azylu, kde byste mě nikdy nenašel. Nuže, je mezi námi jasno; a teď, protože už je pozdě, jděte do svého pokoje a upravte pro mne tyto verše, které se nehodí pro mou tvář ani pro mou povahu, je to z kusu, který máme příště hrát. Jsem vaše malá přítelkyně, buďte mým velkým básníkem.“

Při těch slovech vyhledala Isabella na dně zásuvky svitek, převázaný růžovou stužkou, a podala jej Sigognacovi.

„Teď mi dejte políbení a jděte,“ řekla, a nastavila mu tvář. „Budete pro mne pracovat a každá práce si zasluhuje odměny.“